EXAMEN
FVCORVM
PSEVDO-CHYMICO-
RVM DETECTORVM
ET
IN GRATIAM VERITATIS AMAN-
tium ſuccincte refutatorum,

AVTHORE
MICHAELE MAIERO,
COM. PAL. EQ. EX. MED. D.

FRANCOFVRTI
Typis Nicolai Hoffmanni, ſumptibus Theodori de Brij,
ANNO M.CDXVII.

EPIGRAMMA AVTHORIS.

Tanta apibus vegeto feruet ſub pectore virtus,
Vt malint rigidæ ſuccubuiſſe neci:
Ignauos quam non cieant ad prælia fucos,
Aut negligant pigrum ſternere clade pecus.
Ex raptu ſiquidem viuunt ſpoliiſque fauorum
Tam viles animæ luxurieque tument.
Diuitibus loculos prædantur, ſcriniaque ære,
Vaniloqui Chymicæ qui nihil artis habent.
Lingua manuſque dolis inſtructæque arte nocendi
Omne ſcelus verſant pectore, req; probant.
Hoc genus aucupii tantis eſt furibus, aurum
Vt capiant, furnos illice fraude ſtruunt
Qui, volucres cæcas ceu noctua in amite ſiſtit,
Nequitiæ teneant mente oculiſque rudem.
Dum deceptus erit, ſi quis ſibi credulus, & mox
Captet, quas aliis ipſe ſpopondit, opes.
Hic habet in cornu fœnum, quem ſponte caueto,
Hic niger eſt Cadmi frater & Orcus hians.

CLARIS-

CLARISSIMO, VIRTVTE, DOCTRINA, INGENIIQVE TROPHÆIS NVLLI SECVNDO

DN. IOACHIMO HIRSCHBERGERO, Vtriuſque Medicinæ Doctori, Chymiæ veræ ſtudioſiſſimo, amico ſuo ſingulari

D.D.

MICHAEL MAIERVS D.

NOn eſt dubium, vir Clariſſime, quin multis inoportunus videri poſſim, quod ad te negotiis grauiſſimis præoccupatū, Examen fucorum Pſeudochymicorum tranſmiſerim & quaſi ex abrupto proſcripſerim, cum notorium ſit, eiuſmodi inſecta quamplurimis, imo toti fere mundo, plus ſatis moleſtiæ creare & inferre: Etſi enim ſpiculis orbi videantur fuci, tamen

agilitate volatus, prædatoriâque audaciâ animati ſæpenumero obruunt apiculas fauis ſuis incumbentes, eaſq; mellificio exuunt & ſpoliant, vt ab experientiâ patet: Verum, quo animo id factum & conſilio, ſi illi cenſores, tuq; ipſe, me audiueris, non eſt cur timeam, quod hac de cauſa ſis ſuccenſurus: Cum aliquando in Anglia paucis ab hinc annis nonnihil bilis in eiuſmodi fucos Alchymicos, aut potius Pſeudo-chymicos, collegerim, nō potui quieſcere, quin eorum delineationem, calamo arrepto, inſtituerem, tum vt animo meo pro tēpore indulgerem, tum vt bonis omnibus hanc quaſi facem incenderem, ne facilè in tenebricoſis illorum cryptis pedem lapidi, aut verticem trabi illiderent, hoc eſt, ſe circumueniri ab illis hirudinibus & crabronibus (qui non ſolum ſanguinem, opumque ſubſtantiam exugere, ſed & dolores acerrimos animo corporique infligere tentant) paterentur: Hoc quicquid eſt opuſculi, cum ad manus quorundam perueniret, flagitârunt illi, vt id publici iuris

facerem

facerem, typiſque committerem: cui propoſito, cum nulli honeſtò nocere, plurimis autẽ prodeſſe, imò haud paucos ad decipiendum alios intentos cohibere & emendare, omnes vero ex æquo maleuolæ voluntatis patefacere poſſit, refragari nec debui, nec volui. At enimuero cum ſine patrono eiuſmodi, qui diſcernere ſciat, quantũ diſtent æra lupinis, fœtum tàm tenellum, fortè etiam multis inuiſum & Iunoniis odiis pręgrauatum, luci committere nefas viſum ſit, elêgi mihi talem & tãtum, qui illi pro tutela ſufficiat. Quemadmodum enim pictores ſuas tabulas, quas pinxerunt, tranſmittunt non ad cæcos, ſed acutùm videntes, iudicioque in eo genere præſtantes; Sic ego non ad Chymiæ rudem & inexpertũ, ſed ad te peritiſſimum artificem hoſce meos næuos & nugas ablêgo, tum vt à fucis veritatem mecum defendere, vt hactenus es ſolitus, pergas, tum vt tuas gemmas & floſculos chymicos (Glauci & Diomedis permutatione) eliciam, & cum amicitiæ firmioris vinculo

lo obtineam: Tibi, inquam, hos lurcones, ſeu fucos pſeudochymicos, deridendos, & prout meriti ſunt, tractandos propino & obfero, qui Examini huic vt teſtis & Arbiter æquiſſimus adſis, imò præſis, ne cuiquam iniuria, quod nolim, fiat: quos vt omnibus bonis exoſos & præcauendos æſtimabis, ita me inter tui (vti & ego te viciſſim inter mei) amantiſſimos impoſterum numerabis: Vale, Dabam Francofurti ad Mœnum, Menſe Septembri Anno 1616.

PRÆFATIO AD LECTOREM BENIGNVM.

FVcos, benigne Lector, communiter vocamus genus illud apum, quod ocioſum exiſtens & deſes aliena deprædatur alueària; aut pro colore quocunque fictitio, haud genuino, næuis deformib. corporis palliandis congruo: atque hinc pro dolis, fraudibus & deceptionibus quibuſcunque vſurpamus. Nos ad primum illum modũ reſpiciẽtes pſeudochymicos apte fucos dici cenſemus, cum velut ignaua pecora alienas expenſas & opes conſumant, ſeque impoſturis & mendaciis in diem ſuſtentent: Eorum autem colores & fruſtraneos labores, quos ad ineſcandos imprudentiores ſe perfecturos vaniſſimè promittunt, ad ſecundum nominis eiuſdem vſum collimantes, ſic quoque dici poſſe arbitramur: Quid enim genuini aut veri expectabis ab illis, qui ad decipiendum alios faciem & rem ſuam omnem componunt: qui nihil veritatis profitentur, niſi cum ſe mentiri egregie aſſerant, & econtra, nunquam grandiora mendacia ſpirant, niſi cum ſe vera dicere peierant. Habent autem hi fuci primo aſpectu nonnihil cum veris apibus ſeu artificibus chymicis commune, ita vt ex bombo vel ſtrepitu vocali vix ab illis digneſcere poſſis, hoc eſt, vt vix ex primis vocibus de ARCANO philoſophico & Magno LAPIDE antiquorũ perſtrepentibus, inter hos & illos diſcernas: Verũ ſi probè animaduertes, in pleriſq; tamẽ differentias diagnoſticas illorum perſpicies, quibus à veris artificibus magis diſtant, q̃ contrarium à ſuo contrario, aut nigrum ab albo: Has vt aliquo modo delineemus

(nam

(nam omnes exacte depingere eſt omnino impoſsibile) in emolumentum & præcautionem filiorum doctrinæ, quo ſeſe ab hiſce Harpyis & Sirenibus Vliſſeo & ſagaci ingenio præmuniant, aliquot ſpecies fraudum & fucorum, partim ex aliorum libris deſumptorum, partim ex communi fama & querela hauſtorum, producemus & refutabimus: Ex quibus non erit difficile de multis aliis deceptorum inuentis, quæ iam nec nomine nota ſunt, & in dies noua ab illis depromuntur in vſum, iudicare & ſententiam ferre. Tu quiſquis es, benigne lector, ex dictis dicenda & ex paucis multa percipies, & artem omnium diuiniſſimam, Chymiã, ab impoſtorum fucis & nugis ingenioſe diſcernes: Non enim arti innocentiſſimæ aſſcribendum eſt, quod tot prædonum & raptorum iniuriis ſit expoſita, ſed potius horum inoportunitati & audaciæ nequiſsimæ, quâ veluti muſcæ omnibus ſplendidis & politis rebus inſidere, eaſque pro libitu ſuo infectas reddere exoptant. Vale.

EXAMEN

EXAMEN FVCORVM PSEVDO-CHYMICORVM.

QVOD Poetæ antiqui de ſuo HELICONE finxerunt, quod ex diuerſis hominum generibus ad eius apicem tendentibus pauciſſimi eo, quo deſtinarint, perueniant, multi in medio hæreant, deſperantes ad ſumma aſcendere: Maxima autem pars, ad radices imas ſubſidens, ne cogitet quidem pedem altius efferre, id de Chymica arte reuera abſque vlla translatione aut figura intelligi debet: Eſt enim HELICON mons Bæotiæ, non procul à Parnaſſo, Muſis ſacer, in quo LAPIS ille à Saturno pro Ioue deuoratus, eiectus, PRO MONVMENTO perpetuo ſeruatus eſt, vt teſtatur Heſiodus: Ad hunc LAPIDEM videndum & pro ſummo miraculo amplectendum contendunt ad dictum montē multa hominum millia: verū vix vnus ex myriade ad iſtū peruenit, cęteris, vt ante relatū, circa media & ima occupatis: Cauſa vero tam difficilis adſcenſus in hunc montē eſt multiplex, de qua alias. De artificibus, qui euictis difficultatibus omnibus verticem ſuperarunt, dictum eſt in SYMBOLIS AVREÆ MENSÆ: Illis, qui circa media latera morantur, & viam ignorant, cui inſiſtant, VIATORIVM, inſtar Ariadnes Philoſophicæ, dicauimus, vtpote Philoſophis & doctis viris, qui extra ſeptem illas portas, ſeu Montes Planetarum non euagantur: Cæteri, qui ad infima loca abiecti, circa planitiem exiſtentes, partim otioſi lurcones, pigrique ventres, partim nebulones ineptis nugis & dolis ſatagentes, excurrunt in aliorum res & bona genio prædatorio,

aut certe ingenio proditorio, ad hunc tractatum reſeruati ſunt: *Primis* gloria & honos pro artis documentis, veluti didactron debitum, ceſſit: *Secundis*, Inſtrumentum vel filum non inconcinnum ad artis penetralia viam monſtrans à nobis adminiſtratum eſt, vt quaſi à carceribus ad calcem, ab initio ad finem, feliciter perueniant: *Vltimis*, vtpote fucis admonitio & caſtigatio in EXAMINE præſcribitur: *Fucos* autem eos omnes vocatos velim, non qui in arte ſimpliciter errant & decepti ſunt ab aliis, ſed qui alios animo decipiendi inuadunt, tentant, irretiunt & fallaciis captant, ſua cum vtilitate, & illorum damno: Quod genus hominum cum tam Rei publicæ, quam Chymicæ ſit valde noxium, inprimis agnoſcendum & præcauendum erit. Maxime autem indiſcreti ſunt illi, qui omne Chymicorum nomen cõfundunt, & vel hos peſſimos nebulones cum viris probis & doctis, qui abſque alterius noxa arti omnium præclariſſimæ operam & laborem impendunt, exæquent, aut econtra innocuos cum nocuis, ſalutares cum peſtiferis, doctiſſimos cum indoctis & optimos cũ peſſimis deiiciant, quaſi nulla ſit differentia inter virtutem & vitium, honeſtatem & dedecus: Hi enim, qui ita iudicant, omni iudicio ſe priuatos oſtendunt & parum differre à ſtultis, qui cum vidẽt ſe aut alios acie cultelli læſos, in omni vita eodem abſtinent, ita vt potius oſſa arrodere dentibus, inſtar canum, quã cultro vti gaudeant. Verum quis damnabit ignem & aquã, quod interdum maxima damna ea elementa quibuſdam inferant? Quis proſcribet omnia Alexipharmaca & medicamentorum auxilia, cum nonnunquam non conferre, imo & obeſſe ſoleãt, ſi illorũ non dexter adhibeatur vſus? Prudẽtis eſt diſcernere inter bona & mala, inter legitima & illegitima, inter vera & falſa: qui ſecus fecerit, iniqui iudicis partes ſibi vendicabit. Nullus, vt opinor, vidẽs arua ſua optimo tritico luxuriare, nihilominus ſterili auena & lolio infælici intermixto, ſegetes bonas & vtiles cũ herbis inutilib. peſſumdabit & in fimetũ vertet, ſed triticum à paleis & mixturis aliis, vt decet, ſeparabit, nẽpe triturando duris & ventilando leuibus: quibus duob. mediis id quod hominum vſibus & panificio reſeruandũ ſit, à ſtraminibus & paleis ſegregabit. Eodem modo in hac arte magnus eſt prouentus Pſeudochymicorum fucorũ, qui licet ſint peſſimæ voluntatis, nullius fere doctrinæ & morũ impuriſſimorũ tamen adeo habitu, ornatu & ſermone magnificos interdũ ſe mentiuntur, vt omniũ oculos in ſe conuertant, & pro veris Chymicis habeantur, etiam illis, qui artis api-

tis apicem attigerint: Hi poſtquam Principibus aut aliis diuitibus ſe inſinuarint, omnes vere doctos præ ſe contemnunt & flocci faciunt, donec tandem ex ſceleribus & dolis agnoſcantur pro peſſimis nebulonibus: An hic erit conueniens, omnes Chymiæ deditos cum iam dictis vnius farinæ æſtimare? An liceat hoc arti imputare, quod artifici non vero, ſed laruato & perſonæ non bonæ aſſcribendum ſit? Neutiquam arbitror. At *quomodo diſcernam*, inquies, *inter hos & illos*? Nam ſunt, Qui Curios ſimulant & bacchanalia viuunt: Sunt, qui impuriſſimis vitiis ſcatent & extrinſecus pro optimis agnoſcuntur: Alij artē experimentis & rationibus indubitatis aſſerunt, qui tamen deceptores tandem inueniantur: Nonnulli diuitiis videntur abundare & artis Chymicæ fructibus frui, qui tamen rem vel furto vel fraude alia ſibi compararint, vt ſeſe vulgo oſtentandos & admirandos præbeant, qua abſumpta, & habitum & ſolum vertunt: Sunt enim illis quaſi auri aucupibus noctuæ multæ, veſtes ornatæ & precioſæ, aurea & argentea inſtrumenta, annuli, cathenæ, famuli frequentes, præ reliquis furni artificioſi plurimi in Laboratorio, omni genere ſupellectilis inſtructiſſimo: His inſidiantur auro alieno, quod acceptum tranſmutant in delitias corporis quaſcunque, atque ſic quaſi circulatione quadam ſemper nouum aucupantur: *Quomodo*, inquis, *ab his præcauebo mihi*? Facilius erit à prædonibus & furibus ſe intactum & immunē præbere, quam ab eiuſmodi blādiloquis deceptoribus, Alchymiſtis proprie dictis, qui quoſcunque oculis aut manibus attigerint, peius Marſis & Pſyllis faſcinare ſolent & extenuare: Hæc eſt noſtræ ſcriptionis occaſio & ſumma, propter quam ſuſcepta eſt, vt nimirum eiuſmodi fucos ſuis coloribus exornem & omnibus bonis deridendos, aut potius digito notandos exhibeam, vti ab iſtis, tanquam fœnum in cornu geſtantibus, & nigellis Cadmeis fratribus eminus abſtineant & ſe tutentur: Quæ prouincia licet ardua & ſat dura videatur, quia malorum quorumcunque inuidiam potius, quam gratiam bonorum authori conciliet, tamen quia cum artis honore & artificum verorum commendatione coniuncta ſit, ſiquidem videam vix nullum, niſi obiter, hanc telam texuiſſe, à me qualiſcunque ſit, non repudiari debuit.

Nonnulli antehac verum artificem Chymicum ſatis depinxerunt, inter quos Geber & alii recentiores, ex quorum ſcriptis collatione facta liceret de Pſeudochymico facile iudicare: At cum multa

 requi-

requiſita ad artis cognitionem ſpectantia & veris neceſſaria interdum quoq; à falſis vſurpentur, ac præterea his ſui doli & impoſturæ multiplices abſque numero inſeruiant, vbi vna probitas & veritas illis ſufficiet, hinc neceſſum fuit, non ſaltem *generalem* ex contrariorum doctrina cognitionem de fucis huiuſmodi repetere, ſed magis *ſpecialem*, qua eorum deceptoriæ viæ & diuerticula erronea præcludantur, inſtituere: Inter reliquos Albertus Magnus in tractatu ſecretorum à Sophiſticis deceptionibus artificem magis ſpecialiter dehortatur, (licet breuiter) dum inquit: *Non ſis deceptor gentium: quia qui decipit fratrem ſuum, decipit animam ſuam & corpus ſuum, & amittet Deum & mundum: ſimiliter caue, ne in rebus Sophiſticis cor tuum mittas: quia nullum proficuum in illis inuenies, ſed potius damnum & famam malam, & in miſeriam & paupertatem deducent te: quia non inuenitur in re, quod in ea non eſt: quia illa eſt ſumma Sophiſtica, quæ vocatur primus ordo ſecundum Geberem, & non fuit facta, niſi vt perfecta ſcientia eſſet magis obſcura: quia multi ſunt in mundo cupientes plus vnam dealbationem vel rubificationem Sophiſticam, quam opus perfectum, & hoc totum propter longitudinem temporis: & quia videtur iſtis deceptoribus euntibus per vniuerſum mundum, in paucis diebus poſſe dealbare Venerem & rubificare Lunam, propter magnam cupiditatem, quam habent & inſtigationem diabolicam, veram ſcientiam & perfectionem dimittunt: Et quia cum imperfectum oportet omnino corrumpi, ideo dices, quod omnes illas Sophiſticationes oportet corrumpi, & hoc totum eſt certum. Quare rogamus ac etiam præcipimus, vt nullus ſapiens in rebus Sophiſticis ponat ſuam intentionem: ſed ſicut nos fecimus, ita etiam & vos facite.* Hæc Albertus: Vt itaque artifex verus iuuatur naturæ bonis, ingenio, aſſiduitate, lectione, operatione, libris, libero arbitrio, diuitiis & ſumptibus: ac commendatur temperantia, pietate, probitate, vigilantia & varia doctrina: Ita Pſeudochymicus contra luxuria, impietate, improbitate, pigritia & tenui eruditione agnoſcitur, licet reliqua interdum poſſideat, quibus verus iuuatur.

Diuiſio notarum Pſeudochymici fuci.

1. Diuidemus autem omnes huius *notas* in *quatuor differentias*: quarum *prima* eſt: Quod artis illius, quam profitetur, nullam vel exiguam habeat cognitionem, tum Theoria Philoſophica, tum praxi manuali deſtitutus.

2. *Secunda*, quod aurum multum pro pauco, artem optimam pro vili precio, ac illud, quod nunquam fecit, pro facto, quod nunquam

ſciuit

ſciuit, pro ſcito, quod non habuit, pro iam ante poſſeſſo, ſed modo non præſenti, polliceatur: hoc eſt, quod pauper diuiti opes, quas ipſe non habet, pro huius, quas habet, contra naturæ, rationis & experientiæ ordinem promittat.

Tertia, quod magis oſtentationi vulgo factæ, quam ſimplicitati ſecretæ, magis ceremoniis externis, ad rem parum ſpectantibus, quam rebus ipſis deditus, magis vitiis, quam virtutibus, magis mendaciis, quam veritati, mancipatus ſit.

Quarta, quod dolis, impoſturis, circumuentionibus & fraudibus illicitis, imo furtis & aliis ſceleribus pollutus ſuas operationes ad inéſcandos homines & fidem ſuis rebus impetrandam inſtituat, & tandem exitu ipſo vel fuga inhoneſtiſſima ſe deceptorem declaret.

Hæ quatuor notæ fere in omnibus Pſeudochymicis concurrunt & rariſſime ſolitariæ apparent: quarum duæ cum ante operationem cuicunque non inertis ingenij innoteſcere poſſint, illæ inprimis, vtpote in ordine priores, obſeruandæ veniunt: Reliquæ duæ, nempe tertia & quarta, quamprimum operationi vel experimentationi ſuæ artis manum adhibuerit, ſeſe quoque produnt, & authorem ex opere, cauſam ex effecto demonſtrant: Nunc de ſingulis his quatuor notarum differentiis ſpecialius agemus.

DE PRIMA NOTA PSEVDOCHYMICI FVCI.

PSeudochymici plerunque non ſunt ex illis, qui omnem vitam & operam ſuam bonis artibus & literis addiſcendis impertiuerunt, ſed quaſi forte fortuna & per tranſcurſum ad hanc ſacratiſſimam ſcientiam, illotis, quod aiunt, manibus & pedibus, conuolant, non aliter quam ſcarabæi in Menſe Martio ex diuerſis partibus, quaſi magnetica vi contrahuntur in Equina Scyuola: quibus odoratu perceptis & inuentis vnice gaudent & inhærent, eovſque donec ſe amplius tegere nequeant, tum hunc aceruum nimis tenuem relinquentes ad alium propinquiorem & grandiorem ſe conferunt, quo ventus & fortuna ipſos deportarint: Cum enim vel vitam otio & luxuria hucvſque contriuerint, donec annis panniſque ſint obſiti, vel alias officium vel opificium ſat honeſtum, cui prius addicti fue-

rant, ex incuria, pigritia aut ære alieno reliquerint, atque ante vel tum in librum vnum aut alterum Chymicum manuſcriptum aut typis vulgatum materni idiomatis inciderint, inque eo pagellas aliquot euoluerint, non diffidunt, quæ ibi ad literam ſcripta ſunt, ſe ſuo ingenio penetrare & manu perficere poſſe: Siue itaque ſui ſimiles magiſtros habuerint in tractādis illis vulgatis Chymiæ ſeu Alchymiæ operibus, ſiue ipſi ex ſeſe prima rudimenta hauſerint, perinde eſt: Videbis ex hoc homuncione, qualiſcunque ante fuerat, factum peritiſſimum, ſi diis placet, Philoſophum, ex cerdone doctum, pauperrimo re, ditiſſimum ſpe, qui nil niſi ſanctum lapidem loquatur, niſi albificationes, rubificationes, cementationes, diſtillationes, ſublimationes, & eiuſmodi innumeras loquendi formulas breuiſſimo tēpore cognitas ebuccinetur: En primam tranſmutationem in ipſo animaduertes, qui ex aurifabro auri confector, ex phamacopæo medicus Chymicus, ex barbitonſore Paracelſicus arriſta, ex decoctore patrimonii proprii, decoctor auri & alieni: Ex mulo-medico ſeu veterinario veterator ſubtiliſſimus, ex homine nequā nequiſſimus bipedum euaſerit: Atque in hæc omnia facilis & pronus ſua quaſi natura videtur, vtpote cereus invitium flecti, indeque ſibi ipſi admirabilis factus, qui acutiſſima ſui ingenii acie abditos proceſſuum ſenſus, aut Chymiæ myſteria obſcuriſſima peruadat & tranſpiciat.

Verum etſi eiuſmodi artis fæx (non artifex) ſibi ipſe perſuaſerit, ſeſe perfectum in arcaniſſimis Philoſophiæ Chymicæ theorematis, tamen nos demonſtrabimus, ipſum potius paſcendis ouibus aut Camelis (vt ſenior loquitur) præeſſe poſſe, quam Phyſicæ minerali operam impendere: magis aptum ſtabulis & aratris, quam Tabulis Smaragdinis & Hamuelis, artibuſque tractandis haberi: Philoſophorum dicta de artifice idoneo citare, eſſet res perfacilis, at nimium ſeſe extendens.

Quocirca breuitatis ſtudio ſaltem potiora artificis requiſita in genere colligemus, cumque iis, ſpecialibus authorum teſtimoniis omiſſis, noſtrum hunc, ex ſemetipſo ortum, Ephemerum doctorem Chymicum comparabimus & parallelum inſtituerimus.

Oportet ſane artificem verum, aut qui ad veritatem Chymiæ propria doctrina conſequendam aſpiret, non eſſe vulgariter eruditum, quod patet ex hoc vnico Philoſophico dicterio, quod ſic habet: *Aſtronomiæ & Phyſices ſcientia omnibus legentibus patens eſt, noſtra autem ars non*

niſi

niſi à ſapientibus ſciri poteſt, teſte Roſino ad Euthic. Conſtat autem quam late ſe extendat, *Aſtronomia* & *Phyſica*, quod nimirum illa non abſq; duabus aliis *Geometria* & *Arithmetica*, præcognitis & habitis addiſci poſſit: Quæ duæ ſcientiæ fundamentales Matheſeos omnibus vel leuiter doctis cognitæ eſſe debent, adeo vt Plato nullum diſcipulum in Scholam ſuam admiſerit, qui non mathematicis diſciplinis ſatis inſtructus fuerit: Hinc auditorio ſuo hoc Epigramma ſeu edictum præfixit: οὐδεὶς ἀγεωμέτρητος εἰσίτω: Et Xenocrates ad eum qui neque Geometria nec Aſtronomia imbutus ludum ſuum frequentare cupiebat, *Abi*, inquit, *etenim anſis & adminiculis Philoſophiæ cares*: Quod ſi itaque Geometria & Arithmetica Aſtronomiæ, atque hæ ſimul Philoſophiæ, quæ Phyſica ſtatuitur, neceſſariæ ſint, Phyſica vero ipſa vna cum Aſtronomia cuicunque nota eſſe poſſit, Chymia ſaltem, vt ante dictum, ſapientibus, patet hanc vltimam cæteris omnibus eſſe longe difficiliorem. At *quibus proprie artibus & dotibus artificem eiuſmodi præcellere debere, antequam ſe Chymiæ inquiſitioni dedat*, quæres? Sane *multiplicibus*.

Ingenio ſit non ſtupido, ſed docili: non tardo, ſed ſubtili: vt inter poſſibilia & impoſſibilia naturæ & artis ſiue mentis impetu diſcernere poſſit, nec ſemper literæ nudæ, imo rariſſime adhæreat: *Memoria* polleat & imaginatione, cui tamen abſque intellectus diſcurſu non nimium tribuat aut indulgeat: *Iudicium* ſeu intellectus patiens de his omnibus calculum det aut neget: Tantum quo ad animæ bona: quo ad *corporis* & *fortunæ*, ſit patiens laboris, membris integer & validus, ſatis opibus inſtructus.

Verum cum quilibet non ſit adeo degener, etiamſi ſtupidiſſimus, qui non ſibi omnia iam dicta tribuat & aſſcribat peculiari quadam indulgentia & adulatione, cum de propriis dotibus, non de alienis, iudicium ferre poſſit, & quantum ipſe nouit, non plus, imo longe minus, alium quemcunque nouiſſe, imaginetur: Hinc ex certis tecmiriis & diagnoſticis diſcernet ſuam eruditionem: Abſque omni dubio, qui velit & ſperet ex doctrina propria indagare hãc artem & non tumultuaria quadam materiarũ experimentatione, ille opus habebit *artibus dicendi* & *linguis*, quarum ambitu ars Chymica cõprehenditur: ac inprimis *Poetica*, quæ de nullo alio ſubiecto, quam de Chymicis allegoriis & figmentis primitus introducta eſt, quẽadmodum in *noſtris Hieroglyphicis* per omnes libros & fabulas demõſtrauimus: Nã qui corticem

Chymico neceſſaria. Poetica.

ticem rerum incluſarum non penetrat, is minime ad has perueniet, ſed ſemper hærebit in ſuperficie & literali interpretatione, quæ etiamſi ſatis nota eſſet, tamen non prodeſſet, niſi & figuras & allegorias, ſeu metaphoras dicendi, quibus ſæpiſſime vtuntur authores, omnes perſpectas habeat: Has non ſolum *Grammatica* & *Rhetorica* ſuppeditat, ſed & *Poetica* & *Philologorum* lectio aſſidua, qui ſaltem circa ſubtilitates verborum occupati Criſin ſuam in omnium dicta extendunt. Adhæc *Logica* ſeu Dialectica cum omnibus ſuis partibus artificem latere non debet, cum & ratiocinationes & argumenta rerum inde depromantur & iudicentur.

Grammatica. Rhetorcia. Logica.

Vt primum inſtrumentum.

Has quatuor itaque artes, quaſi triuiales Artifici vero futuro maxime neceſſarias dicimus, quæ ſint quaſi baſes cæterarum omnium, de rerum eſſentiis agentium.

Iam conſideretur *Pſeudochymicus*, qui Herculeos labores ſuis humeris æquales exiſtimat in indagando ARCANO Phyſico, quantum excellat in his attibus puerilibus: Vix latinum ſermonem ipſum callere ſenties, ita vt perperam eo vtatur, ac non niſi corrupte, tantum abeſt, quod omnium verborum vires, vſus & metaphoras apprehendat, quæ cum ſint numeri infiniti, hinc nihil aut parum de mente authorum intelliget, cum vocabula in communi ſenſu vix percipiat: Verum hi ſecuti ſunt ſatis, ſe in linguis apprime verſatos eſſe, cum vnum aut alterum verbum ſemilatine reſpondere ad interrogata poſſint, exiſtimantes, arcana artis non in verbis Romanis deliteſcere, ſed in quacunque lingua vulgari: ideoque nil aut parum conferre cognitionem linguarum aliarum, nec artes illas dicendi: atque hinc non putant eſſe docti viri quicquam ſapere de rebus Chymicis, ſed has ſaltem ſpectare ad ſeſe, & ad ſuos ſocios, Alchymiſtas, hominum peſſimos: Sed falluntur in hoc, vt in aliis rebus omnibus: Nam ex conſenſu omnium Authorum captanda eſt veritas: At conſenſus ille non animaduertitur alicui, niſi exercitato in linguis prædictis & artibus dicendi, quæ cum deſint Pſeudochymicis, primum Inſtrumentum & præcipuum illis deeſſe creditur, hoc eſt, manus vel anſas vel aures, quibus res tectas detegere & oblatas capere deberent.

2. Geometria. Arithmetic. Phyſica. Medicina.

Deinde ſunt aliæ diſciplinæ Chymico magnopere neceſſariæ, ad intelligendas res, quæ pro ſimilitudine adducuntur ab authoribus: Tales ſunt antedictæ ſcientiæ, *Geometria*, *Arithmetica*, *Aſtronomia & Phyſica*: Præter omnes autem *Medicina*: Ex his enim ſcientiis & artibus au-

bus authores fere omnes ſuos loquendi terminos deſumunt & allegoricas traductiones, quibus non intellectis, obſcuritas remanebit in mente veritatem ſub illis latentem indagantis: Nam quoties meminerunt de cœleſtibus ſignis, motu Solis & Lunæ, Ecclipſi & ſimilibus? Quoties materiæ primæ & reductionis in eam, generationis & corruptionis, ſeminum vegetabilium & animalium & eiuſmodi innumerorum mentionem fecerunt? Imo nihil in tota Phyſica ſeu natura rerum, nihil in tota medicina vel præceptorum, vel axiomatum, cauſarum vel effectuum, occurrit, quod non Chymia ſibi accommodet mutuo ab illis deſumptum: Ergo qui hæc omnia ignorabit, deſtituetur ſecundo inſtrumento ad Chymiæ veritatem capeſſendam neceſſario. At hæc omnia tam longe abſunt à mente Pſeudochymici, vt ne ſomniet de illis, nedum aliquid certi aut veri apud ſe animo præconcipiat: Hinc Philoſophi dicunt, quod abſque notitia harum ſcientiarum ad ſacram Chymiam accedant, vt aſini ad fœnum, neſcientes ad quid roſtrum porrigant: Imo quod ſimiles ſint ſagittatoribus cæcis, qui auiculam exiguam, cuius vix tinnitum audiunt, ſe eminus transfigere poſſe ſperant, at fruſtra.

Vt ſecundum inſtrumentum.

Tertio præter iam dictas ſcientias ſub Philoſophiæ aut medicinæ ambitu comprehenſas, ſunt adhuc aliæ, futuro Chymico non ſolum vtiliſſimæ, ſed perquam neceſſariæ, nempe *Docimaſtica* illa, quæ inquirit per ignis magiſterium minerarum & metallorum mixturas & valores, hoc eſt, quæ docet Examina metallorum omnium inſtituendi per Cineritium vel cupellam, quartationem ſeu aquas fortes, cemenium, antimonium, & eiuſmodi alia: Item quomodo fiant & eorum colores ſeu tincturæ, ſmalta dicta, quomodo opera figulina & vitrificationes illorum, quomodo pictorum & tinctorum diuerſi colores, quorũ alij ſunt corporei, alij quaſi ſpirituales: alij mixti & cõpoſiti ex aliis, alij ſimplices: Aurifabrorum quoque opera & fabrorum quorumcunque metallorum debent eſſe non incognita: Hæc & his ſimilia cognitionem Chymici valde augent & iudicium roborant, ne tam facile aberret, quam alius harum rerum nulla notitia ſuffultus: De omnium horum ſcientia Pſeudochymicus rariſſime eſt ſollicitus, & ſi forte quid manualis iſtius operis viderit aut cognouerit, cauſas tamen eius, ex defectu diſcurſus, certiſſimas rimati non poteſt: Vnde tantum eſt, quam ſi non ſciret: Aut ſi ſciat, ad ſuos &

3.

Docimaſtica: & alia artes huic conuenientes.

Tertium Inſtrumẽtum.

C praxin

praxin indebitam transfert: Atque ſic ipſi deeſt tertium inſtrumentum, coadiuuans eius actiones & theoriam.

4. *Natura mineralis inueſtigatio & cognitio.* Quarto ſupereſt *naturæ mineralis conſideratio*, quæ domi cuiquam non obuenit: Cum expedire artifici plurimum videatur, ſi peregrinationes ſuſcipiat ad cunabula metallorum perfectorum & aliorum, vt multa videat & audiat ſub terris & in illis locis ab operatoribus, quæ nunquam legere potuiſſet, & ſi legiſſet, non tamen intellexiſſet aut credidiſſet: Hæc contemplatio multum iuuat ingenium artificis, vt intelligat cauſas naturales generationis metallorum quorumcunque, & in quo perfecta ab imperfectis differant, & in quo conueniant: Hæc fuit cauſa, cur antiqui finxerint Lynceum quendam tam acri oculorum acumine, vti ad intima metallorum loca penetrare potuerit, & obſeruare, vbi aurum & argentum lateret, ex quibus mineris, quomodo, creſceret, veluti Augurellus ex hiſtoricis vetuſtis canit: Nullus enim alius per eum intelligitur, ſi ad ſuam veram fictionis originem (cum hiſtoria non ſit) transferatur, niſi Chymicus artifex, qui contemplatur naturas metallicas ſub terra creſcentes & ſecundum eas artis imitatricis documenta dirigit: Vnde dicitur quoque *nouiſſimam conſpexiſſe Lunam*, *primamque eodem die in ſigno Arietis*, quod paucis mortalium contigit: Quæ verba non hiſtorice (vti multi falſo putant) ſed allegorice capienda ſunt, vtpote veriſſima & non exiguam artis partem declarantia: Talis omnino Chymicus eſt, at Pſeudochymicus, qui nullam generationis metallicæ cognitionem oculo tenus hauſit, niſi forte ſuperficialem, quæ ipſi non multum, cæteris abſentibus, prodeſſe poterit: Nouit abſque dubio omnia metalla ex argento viuo & ſulfure ortum ducere: Verum interim non inquirit, quale illud ſit argentum viuum & quale ſulfur, vnde aurum generetur: Hoc ſciat, non eſſe hæc vulgaria, ſed metallica, & vnum ex altero educta medio ſulfuris corruptibilis & ſeparabilis & tanquam patris ſeu ignei fomitis, qui ſulphur metallicum procreet & incendat: Quæ omnia cum antedictis collata artificem eiuſmodi denotant, quo ad mentem & corpus, qui habilis ſit, vt in eum artis cognitio cadat: non quod hæc omnia ſint de artis eſſentia & neceſſitate, ſi ab alio diſcatur & per experimentum habeatur: Tum enim ocularis demonſtratio plus eſt, quàm hæc ſingula dicta aut dicenda: Verum hic nobis ſermo eſt de inquiſitione artis per propriæ indagationis modum, non per alienam experientiam; Hinc Geber in *ſua*

ſumma

ſummæ cap. I. *Sed ſcias,* inquit *chariſſime quod qui principia naturalia in ſe ipſo ignorauerit, hic iam multum remotus eſt ab arte noſtra: Quoniam non habet radicem veram, ſupra quam intentionem ſuam fundet: Et qui principia ſua ſciuerit naturalia, & cauſas mineralium omnes, nondum tamen adeptus eſt verum finem & proficuum huius artis occultiſſimæ. Habet vero faciliorem aditum ad artis huius principia, quam cui ignorantia cadit ſuper intentionem eius de modo huius noſtri operis, & hic parum remotus eſt ab artis introitu: Qui vero ſciuerit omnium principia & cauſas mineralium & generationis modum, qui ex intentione naturæ conſiſtit, parum quidem aufertur ab eo de operis complemento, ſine quo tamen non poteſt ſcientia noſtra perfici: Quoniam ars imitari non poteſt naturam in omnibus operibus, ſed imitatur eam, ſicut rite poteſt.* Hæc ille: Quæ ſingula de *Theorica* Philoſophiæ huius parte intelligenda ſunt, in qua Pſeudochymicus parum aut ſuperficiale quid nouit, ideoque vno quaſi oculo orbatus eſt hac in parte: At vereor, quod & altero non multum videat, qui *praxin* verſus dirigitur, atque ſic talpa cęcior ſit: In praxi vero quas operationes ille exercere poteſt? Sane non Philoſophicas, ſed deceptorias, & ad artem non magis ſpectantes, quam ſtramina & paleas ad medullam tritici: Sexcentæ ſunt furnorum, vaſorum, vitrorum, calorum, ſpecies: non pauciores calcinationum, diſtillationum, ſublimationum, fixationum, incerationum, reuerberationum, circulationum, ſolutionum, deſcenſionum, mixtionum, coagulationum, & ſimilium modi: Quis nunc enumeret materias omnes vegetabiles, minerales, metallicas, ſalia, ſulfura, corpora, mercurios, ſpiritus? Quorum omnium cum magna varietas, etiam ſimplicium per ſe, hinc cum inter ſe alternatim & multipliciter miſceantur, operationum illarum numerus immenſus procedet: Ex his quædam eligit Pſeudochymicus, quibus ſe exerceat, aut intentionem ſuam exerat & in actum ducat: Verum Lullius ex *Theor. teſt. cap.* 66. reſpondeat illi, vbi inquit: *Item niſi habeas intellectum proprii modi operis naturæ & ponas te ad diſtillandum, & credas bene facere cum illa, conſumeres prius totum vitæ tuæ tempus, etiamſi per mille annos haberes viuere & ſemper diſtillares, antequam duceres ad bonum quatuor Elementa, niſi primo eorum cuiuslibet per ſe intellexeris virtutes, & poſtea omnia ſua ſigna bene cognoueris in ſuis mutationibus, quæ fieri non poſſunt ſine propriis inſtrumentis*: Atq; ſic primam notam Pſeudochymici fuci ſatis euoluimus.

De Secunda Nota Pseudochymici Fuci.

1\. *Aurum multum pro pauco.*

SEquitur ſecunda, quæ eſt fundata ſupra iam dictam, & eſt *promiſſio vaniſſima & mendaciſſima earum rerum, quarum apud ipſum eſt ſumma inopia*: Quid vero promittit? AVRVM multum pro pauco: Anne hoc ridiculum, ſi non ſtupendum miraculum eſt? Quod ille qui nihil habet, de eo, quod non habet, magnam copiam promittat alteri, qui eius tantum habet, vt aliqua parte carere poſſit: Qui ligna in ſyluam portant & ex pumice aquã petunt, ridentur non immerito, & habentur pro ſtultis vbique: At vter ex his, Pſeudochymico & ei credulo, inſanior? Ille, arbitror, qui aliquid dat, vt nihil recipiat, non qui nihil dat & aliquid recipit: Quomodo hic homuncio alteri magis fauet, quam ſibi? An non quilibet proximus eſt ſibiipſi? Cur non illam copiam faciat prius ſibi, deinde alteri, ſi placuerit ſeruire, abſque tamen mercede? At Reſponſum eſt in promptu: Quia ipſe non habet ſumptus, vt tantam rem in effectum ducat, quam iampridem fecit, ſed diſſiparit vel amiſerit, vti iam de nouo facere cogatur, cum expenſis deſtituatur: Atque hanc eſſe cauſam, cur alterius ſumptibus eandem rem perficere cogitet: Verum admitte, vt paucis tibi reſpondeam: Dicis, te non habere ſumptus, hoc facile credo & pro indubitato accipio: Vt tantam rem præſtes, quam ante feciſti, hic egregie mentiris: Tu enim nunquam eam rem feciſti, nec facies, etiamſi ſumptus vberrimi ſuperſint: Cur igitur conſcientiam tuam oneras mendaciſſimis relationibus? An forte apud te concipis, te ante hac decepiſſe alium ingeſto auro naturali, pro tuo factitio, atque ita per impoſturas ſimulaſſe, quaſi vnum aut alterum ducatum auri ſiue Drachmam tua arte procuraris? Si hoc eſt facere, & non decipere, tum ſane feciſti, at fucum, non aurum: hic iuramentum tibi murus aheneus eſto: ſed iuramento nullus eſt locus apud illum, qui alterum iuramento decepit, atque inde aliquid lucratus eſt: Hic enim iurat, vt decipiat, etiam negando, & lucretur tum, cum minime credatur lucrari: Iuramentum imponitur viris grauibus & fide dignis, & non illis, apud quos dolus præſumitur: Furi facilius eſſet peierando bona auferre à voluntario, quam à nolente vi, noctu, multis inſidiis obnoxius ac ipſi ſuſpendio: Nihil itaque iuramentum te excuſat, ſed po-

tius

tius accuſat, ſi abſque cauſa repetatur: ſi feciſti, vt iactas, an non tantum retinuiſti, vt tute tuis ſumptibus ipſe denuo comparaſſes? Reſpondes, te habuiſſe ſatis magnam auri partem, quam naufragio, furto vel ſpolio amiſeris: Quis hoc credat, ꝙ tu ipſe non credis? Qui te ſpoliauit magna auri portione, maius artificiũ præſtitit in eo, q̃ tu polliceris alteri: quia ille, quod tu non habuiſti vnq̃, tibi ſurripuit ipſo facto, tu vero, quod non habes, alteri promittis de futuro: Quod ſi verũ eſſet, te ſpoliatum ab altero, forte tibi contigit, quod in hoc verſiculo promittitur: *Væ tibi, qui ſpolias, quoniam ſpoliaberis ipſe*: Et, *Per quæ quis peccat, per eadem punitur*: At lupus lupo vix inſidiatur, nec coruus coruo, licet vterque raptu viuat: De prædatoribus & furibus hoc dicere vix conuenit: Nam, vt quidam Philoſophus dicebat, ſæpe fures fures & prædones ſuis opibus exuunt, imo & vita, nempe magni paruis, vt lucij lucios: At te ſpoliatum non credo, quod ſpoliaris alterum, facile ſuppono.

Verum ſunt alii huius ſortis, qui habent veriſimiliores reſponſiones in promptu, cum vendunt magnam vim lapidis, nondum perfecti, vna cum proceſſu, proque eo millenos aliquot ducatos recipiunt: vti quidam Graſſator notiſſimus vſu ipſo factitauit: Dixit enim, ſeſe eo perduxiſſe cum magno labore, vt ab alio perfici poſſit, non tamen abſque labore, in quo cum hactenus defatigatus fuerit, ſe malle aliquantulum quieſcere & alteri pro certa pecuniæ ſumma concedere, vt & ille tanto Dei dono ſecum fruatur, nec hoc totum apud ſeſe ſepeliatur: Audi, quanta aſtutia cum mendacio coniuncta eſt: Quis non confideret huic homini adeo miſericordi, vt de ſuo theſauro alteri magnum pondus pro exiguo precio, vt refert, impertiat? Quis non ipſi quietem poſt tantos labores largiatur; Quis non ei tantillum auri pro magna vi latente in lapide credat? ſed quis ille? Nonne graſſator & lupus? Imo deceptor & impoſtor, licet docentis potius, quam decipientis nomẽ ſibi falſo accõmodet & torquatus incedat: Huic in fronte aſſcriptũ decuit, CAVE CANEM: ne blandiloquace lingua plures falleret & in ſua retia cogeret: Gramina tã luxurioſa non indigna eſſent, vt à meſſore ſternerẽtur idoneo: ne anguis toties ibi ſe abſcõderet, hominib. lethalis: At heus tu: An non, vt fucus, ſolitus es deprædari loculos diuitum incautorum? An non per tot annos congeſſiſti argenti aurique ſpolia in locum tuo nido non inſalubrem, vt opinaris? *His ſub graminibus latet anguis.*

ris? An vnquam laboris quid tractaſti, vnde ita defatigatus ſis, præterquam quod mentem & omnes neruos intenderis ad decipiendum etiam cautiſſimos, ſi modo te audiant? Pudeat te, honeſtos aliorum titulos tibi aſſumere & pro larua vſurpare, cum ſis peſſimus nebulo: Quid tibi cum ſacra Chymia eſt negocij, impoſtor, niſi vt ſub eius nomine inuadas ipſius amantes? Linguam componis ad mentiendum, geſtum fingis ad ſeueritatem, frontem perfricas ad audaciam, manus inſtruis ad dolos, habitum induis perſonæ non ignobilis, vt nobiliores decipias, atque ſic optime inſtructus inuolas in imprudentes, à quibus ſæpe magis oneratus redis, quam acceſſiſti: Verum alius tua facinora ex te extorqueat, nobis in genere hic notiſſima perſtrinxiſſe ſufficiat.

Infallibilis itaque nota eſt fuci Pſeudochymici, auro vendere aurum, certo incertum, paruo immenſum: Cui ſi quis aurem præbeat, captus, ſi fidem adhibeat, deceptus eſt: Eſt enim contra omnem rationem, quod ille, qui tantam artem reuera ſciat experimento probatiſſimam, velit eam vendere alteri pro mica panis, vel fruſtulo auri: ſi vero ignorat, idem eſt, tanquam verba dediſſet & ventum ipſi vendidiſſet accepta pecunia: quod ſi vltimum ita eſt, tum pro vento deceptor nimium auri accepit, & emtor deceptus eſt: Si prius, tum vẽditor: Leges ciuiles permittunt contrahentes emtione vel venditione ſe inuicem circumuenire, at ne precium dimidio plus datum vel acceptum ſit, non quod hæ deceptiones ſint legis diuinæ & approbandæ, ſed ne hominum querelæ in infinitum creſcerent & de lana caprina vel aſini vmbra ſæpius, quam de rebus magni momenti excitarentur: Si autem vltra dimidium iuſti precij deceptio facta ſit, datur beneficium ſeu exceptio tam emtori, quam venditori, dicta, vltra dimidium iuſti precij: vide *notata in c. cum cauſa de emtio. & vendit.* Verum in his mercibus fucorum Pſeudochymicorum nulla eſt proportio, dum hi dant verba & periuria pro auro: Quantum enim venti inanis pro drachma auri væneat æquiualente precio, non conſtat. Quid multis? Qui picem attingit, inquinatas manus reportat, qui hos fucos, loculos exenteratos.

2. *Proceſſus pro auro.* Sunt, qui vendunt proceſſus & libros de auro faciendo precioſiſſimos, quos vel precio, vel teſtamento, aut dono, ſi non raptu, acceperint, eoſq; certiſſimos & infallibiles proteſtantur & iurant: at ſibi non laborandos, vtpote præoccupatis aliis negociis, aut in ea arte non ſat peritis, aliaſve ob cauſas; atq; hi ad eundem finem tendunt, vt antedicti,

te dicti, nempe vt decipiant pro mercede, & dent nugas non caſſa nuce æſtimãdas pro auro, quo quis agrum emeret: Proceſſus illi ſunt authorum mendaciſſimorum vel ab ipſis facti, vel ab iis ſimilibus, ad emungendos pecunia incautos inuenti: Procedunt in infinitum extra veritatis ſemitam, quæ ſimplex eſt & vnica, nullis libris vel chartis expreſſa ad literã ſed ſemper tecta & veſtita palla multiplici, ne Actæon aliquis ſuperueniat, aut Tantalus prodat linguæ garrulitate, aut Ixyon iactet mentis varitate: Quod ſi acciderit, aut nubes illi obiectas, ne quid videat, aut poma Heſperidum ſubtracta, ne accipiat, vel capiti beluina cornua annata, ne percipiat ſtupore mẽtis, animaduertimus: Illorum fucorum *Recipe*, nihil aliud ſonat, quam *Decipe*, & doctrina lena, proceſſus artis proſtibulum eſt: quia illum proſtituunt, vt de corpore eius lucrum capiant: At quale eſt corpus? Succiplenum, naturale & ſanum? Nullo modo, ſed vlceribus, fucis & ficis, venenoſoq; contagio nõ ſolum deforme, ſed & peſtiferum: hoc eſt, doctrina illa nil docet, niſi damnum, nil ars niſi dolos, nil alchymia, niſi gemitus & ſtridorem dentium. Apage igitur & procede in inuia ferarum cum tuo proceſſu, ne hominibus inde lapſus, incautis fraus, imprudentibus diſpendium contingat: Non Baſiliſci oculi plus veneni de ſe iaciunt, quam horum fucorum pernicioſi conatus: ab illis cæci tuti ſunt, ab his, quo cæciores, eo magis infeſtantur: Noli me tangere vlcus eſt cancroſum, quaſi inſanabile, quia quo magis curæ admittitur, eo minus perſanari creditur: Huic hoc malum à fucis eiuſmodi inflictum aſſimilatur: quo magis enim tegas, eo melius: quo magis vulgo exponas, eo deterius: At quid faciendum in hoc caſu, an poetæ conſilium ſequendum, qui inquit:

--Sed enim immedicabile vulnus
Enſe recidendum eſt, ne pars ſyncera trahatur?

De hoc conſulant alij: Ego prò Noli me tangere video habendum, donec Deus remedium ſuppeditarit: Volent iſti crabrones cum ſuis proceſſibus, quo lubet, ſuperueniet aliquando tempeſtas illis inuiſa: In Scarabæorum genere nullus eſſe ſexus dicitur, at ſinguli ex ſe fœtus edere abſque alterius opera: Ita hi proceſſuum & librorum venditores ſæpenumero eos non à veris authoribus, ſed à ſeipſis aut ſui ſimilibus factos producunt, & alteri obtrudunt: Hic quæſtus nunc multis eſt longe vberrimus: Vtque Scarabæi ex aſinis putrefactis & crabro-

crabrones ex equis prodire ſcribuntur, ita illi fuci ex bruto genere orti nil niſi brutum vere ſapientibus oſtendunt.

3. *Non factum pro facto.* Alii, quod non fecerunt, pro facto inſtillant, hoc eſt, ſe tale quid expertum, cuius reuera expertes ſint, exceptis dolis: Circumferunt auri grana, quæ fecerint, eaque incautis probanda dant quærentes, an non ſit optimę notæ aurum: At falſiſſime ſupponunt, licet iuramento, quod ipſi confecerint: Niſi aliunde impetrarint & pro ſuo aliena habeant, ex iis rebus tamen, in quibus natura vel impoſitione inerat, elicuerunt per artificium non magni momenti, veluti poſt patebit ſub vltima nota, vbi nonnullos fucos ab illis experimentatos & vulgo nunc patefactos examinabimus: Hi nebulones hanc gratiam Naturæ matri rerum omnium referunt, vti ſibi adſciſcant & attribuant, quod illius eſt, vti quod illa creauit, pro ſuis operibus falſiſſime proclament: quibus abſque dubio NATVRA, ſi modo ſilentia ruptura eſſet, in hunc modum reſpōderet: *Naturæ querela.* *An non ſufficit tibi, fuce perditiſſime, quod furta, impoſturas, periuria, calumnias indies contra hominum genus committas, idque modis omnibus fallas & circumuenias. Num lubet quoque plagium in me intolerabile in actum ducere, dum aurum à me in terræ viſceribus excoctum tibi vendicas, pro tuo oſtentas & ebuccinaris, atque ſic meam genuinam ſobolem tacite ſuffuraris, tibique adoptas contra meum conſenſum & nutum, quod omni iure prohibitum eſt: Confiteor, quod ego Natura meas vires æque ſupra terram, quam in mineris ſubter exerere poſſim, exque imperfectis perfecta metalla producere: inferius mea ſponte, ſuperius artificis prudentis directione: At tu tuique ſimiles ab artifice eiuſmodi, qualem ego requiro, tam procul abeſtis, quam Cœlum à terra: Non ego te tuoſque ſocios agnoſco, ſed pro inimicis meis omniumque bonorum habeo: Artifex verus mihi obſtetricem manum in tempore porrigere nouit, atque ego ipſi fœtus vberrimos aureos, at tu ſociique tui, fuci Pſeudochymici, vim mihi iniurioſam facitis, quod ex ſtercore & fimeto mea dona precioſiſſima eruere præſumitis, quod artem naturalem ſeu naturam artificialem, meam vicariam æmulari, ſi diis placet, conamini, ſcilicet culices Elephantos: quod meis donis ad ſanitatem & vtilitatem hominum conceſſis, innumeris modis abutimini: Satius tibi foret, vt ad artificia à te hactenus neglecta, ſeu opificia alia reuertaris, quam vt me perpetua labe, meique amantes aſpergeres: ſtiua tibi aptior, quā ſtylus, caudex operoſior, quam codex, lætificatio aruorū decentior, quam* ARS ARTIVM CHYMIA: *In illis operationibus apertis mihi inſeruias, non in his abditis, quæ captum tuum longe ſuperant, intentum excedunt & conatum excludunt*: Tantūm Natura.

Idem

Idem Pſeudochymicus fucus *hoc, quod nunquam ſciuit, ſimulat ſe ſcire & perfecte cognitum habere*: Si aruſpex aruſpicem videat, mirum eſt ſi non rideat: multo magis ſi Pſeudochymicus vnus alterum: quia hoc vnicum ſciũt verum, quod nihil ſciant, niſi mendacia, aut certe nihil: quod Socrati ſapientiſſimo, ſed longe alia mente aſſcribitur: In quo tamen Philoſophico ænigmate Anaxagoram magis ſequuntur, qui dicebat, *ſe ne hoc quidem ſcire, quod nihil ſciret*: Hi enim aliter interpretantur, & hoc vnum videntur falſum ignorare, quod omnia vera ignorent: Quid enim illis cognitum præter incognita bonis omnibus, hoc eſt, vitia & mendacia? Quid illis minus familiare, quam quod his maxime, nempe veritas & virtus? Quod piſcatores Homero quærenti, *Quid cepiſſent*, reſponderunt, hoc illi peſſimi probis viris reſpondent, nempe *quod non acquiſiuerunt, habent*, hoc eſt, ignorantiam rerum arcanarum, *& quod acquiſiuerunt*, hoc eſt, opinionem de ſua ſcientia, *non habent*: Inuerſi equidem Apuleij mihi videntur: Ille ſub aſinina ſpecie mentem hominis, hi ſub humana aſininam ſpeciem tegunt, hoc eſt, ſcientiam homine digniſſimam profitentur, cuius ne apicem intelligunt, & ſaltem duas illas primas literas in voce, Aiax, inſtar lapidis molaris, iterant: ſciunt, quid velim: Inſania illa eſt dementiſſima, vbi ignoratur: adhuc peior, ſi pro ſapientia habeatur: Hinc illi Pſeudochymici cum ſint inſipidi, ſtolidi & blitei, pro ſcientibus & ſapientibus ſeſe venditantes, inſipientum ſunt inſipientiſſimi, digni, qui Anticyram mittantur & plauſtris aliquot Ellebori perpurgentur, vt ad ſeſe redeant, hoc eſt, ad priſtina officia, dimiſſis tot ſcientiis & artibus, quas nunc in cerebro geſtant, velut Iupiter Palladium fœtum, vt Vulcani ſecurim obſtetricem cum illo, ceu Iunonem Lucinam, inuocare teneantur.

4. *Non ſcitum pro ſcito.*

Imo ſomniant iidem Pſeudochymici fuci, *ſeſe habuiſſe, quod nunquam illorum fuit*: At ſi ſaltem de magna auri copia ſomniaſſent, certius locum, vbi abſcondiſſent, notaſſent, vt ita ſomnium non ſomnium monſtraſſent: Nunc cum aliis perſuadere conantur, ſeſe feciſſe lapidem vel aurum, & vtrumque poſſediſſe, quia nulla nota ſuperſit, vix illis fides adhibetur: Infœlix verbum eſt, ſi de fœlicitate quadam dicatur, habuiſſe vel poſſediſſe, quia refricat memoriam eius, quod fuit, & iam non eſt: Sed his fucis reſpondeo, quod nunc plus auri poſſideant, quam ante, ſcilicet imaginatione de habendo, ſi hoc ſit habere, quod ſperatur: Græca fides ab aliis male audiit, quia nulla aut

5. *Nõ poſſeſſum pro poſſeſſo.*

vana: Vnde præſenti precio illis mercari ſaltem licebat, quæ eſt manuum oculatarum fides, & Pſeudochymicis optime conuenit, ſeu actiue ſeu paſſiue intelligendo: actiue, quia requirunt eam ab aliis, hoc eſt, precium præſens, paſſiue, quia merentur ab aliis, hoc eſt, vt præſtent antea promiſſa: De his in *Extrauagante Iohannis* dicitur: *Spondent, quas non exhibent opes, pauperes Alchymiſtæ*: Semper illis in ore, ſe habuiſſe, at iam non habere, & habituros, dummodo adeſſent media, quibus ad intentionem ſuam peruenirent: quibus querelis maximam ætatis ſuæ partem terunt, nihilo magis proſperantes poſt multorum annorum curriculum, quam prius: Ex vno enim aliud interuenit, vt noua ſpes ſemper effulgeat, qua ſeſe alioſque reficiant, ita vt nunquam euentus optatis reſpondeat.

Verum, vt ante monui, oportet fucos ab apibus, & deceptores à bonæ voluntatis inquiſitoribus artis diſcernere: Illi decipiunt volentes & promittunt illa, quæ ante ſe feciſſe iurant, ideoque certum precium accipiunt, quo defraudant alios: Hi decipi poſſunt in ſuis opinionibus, vti plerumque fit, nec affirmant ſe feciſſe, ſed velle optimum effectum expectare, ideoque neminem defraudant volentes: Sæpenumero enim contingit, quod duo vel plures in hac arte operas ſuas coniungant, ex quibus vnus vel aliqui plus laborum, alii plus ſumptuum ſuſtineant, expectantes deſideratum finem, qui ſi non ſequatur, id imputandum voluntati diuinæ, quæ dat cui & quando vult, & ſubtrahit: Idem feciſſe Raymundum Lullium, ipſe *in experimentis ſuis vltimis* adfirmat: Alias regulare eſt, quemlibet propriis ſumptibus & laboribus artem inueſtigare debere, & ſi ex ſocietate, tamen cum viro probo, qui diu in inquiſitione eiuſdem perdurarit, communicatis conſiliis, operis & expenſis: De quo Pſeudochymici non ſunt ſolliciti, dummodo ſe tali coniungant, cum quo Glauci & Diomedis permutationem inſtituant, accipientes aurea pro æreis & nugis ſuis indigniſſimis, & promittentes ipſi aureos montes pro precio non magno, quo ad promiſſa; at nimio, quo ad præſtanda.

DE

DE TERTIA NOTA FVCI PSEVDO-CHYMICI.

TERTIA nota fucorum Pſeudochymicorum eſt, quod *malint videri, quam eſſe in rebus omnibus*, quas tractandas præſumunt: Ideo omnia ſua ad *oſtentationem* dirigunt, ſecretæ ſimplicitatis prorſus immemores: Huc ſpectant illorum veſtes, ſi modo illas habeant, vt nonnunquam, famulatus, niſi & ille deſit, aut plus nimio abundet, vtenſilia omnia: ſi oculis ad primum intuitum ſatisfecerint, exiſtimant, ſe apud omnes gratiam & famam propter Chymiæ arcana adepturos: Atque hac ratione componunt ſe mundo, in quo plerique degentes ſaltem ad externa, veſtitum, geſtum, pompam, colorem & pulchritudinem reſpiciunt, negligentes interiora, an corpus ſanum, an ingenium politum artibus & ſcientiis, an honeſtatis amans & virtutis, an ſit vir candidus, nil ſimulans aut diſſimulans, an ingenuus mente, liberaliter educatus, moribus probis, & reliqua, quæ hominis ſunt propria: Nam omnia illa, in quæ nunc reſpectus apud plurimos habetur, vix ſunt dicenda illius, qui propter ea honoratur.

1. *Oſtentationi dediti.*

Quid veſtitus pudoris tegumentum? factum ſuperbiæ tecmirion: quid geſtus, index cordis? factus ſimulator eorum, quæ non, & diſſimulator eorum, quæ ſunt: Quid pompa? nil niſi tumbæ obliuio: quid color & pulchritudo? ſaltem externa accidentia, quibus nil fidei adhibendum, quia & oculos fallunt, quorum proprium eſt obiectum, multo magis mentem & ſubſtantiam: Vultur odoratu capitur & animalia alia aliis ſenſibus: Homo facile oculis indulget, externo ſplendori intentus, & negligit, quæ hominis contemplatione & diſcretione digna eſſent: Vnde hoc poetæ:

Miratur, rerumque ignarus imagine gaudet:

Ignorantia enim rerum efficit, vt miremur quædam non admiranda, niſi falſa imaginatione, & gaudeamus illis, quæ ſi ſcirem⁹, deteſtari deberem⁹: Imo homo huic ſenſui ita blādit addict⁹, vt etiāſi agnoſcat ſceleratū, falſum, deformem, vitiis ſcatentē & fatuum reuera quo ad mentē & corpus quendā eſſe, tamen ſi videat ipſum veſtibus, famulis,

geſtibus, equis ſuperbum, inſignitum, ſplendidum & turgidum, ipſi magis aſſurgat & ad nutum ſit, quam homini, vili veſtitu, doctrina, virtute & animi candore præſtantiſſimo: Verum qui ita pendent ab oculis, & iudicium omne his aſſcribunt, ipſi ſunt tales, qualis eorum cenſura, nempe non directi, iniuſti & nequitiæ potius, quam virtuti fauentes: Videmus, quomodo ſinguli opifices & qui vendunt ſuas res, fucum ament, omnia ad oculum componant, tanquam non decipere alium, ſit deſipere: aut ſimplici veritati ſtudere, ſit neſcire, quid ſit viuere & ineſcare homines: Noſtri itaque Pſeudochymiſtæ habent hoc commune cum mundanis & vanis, at non cum veritatis amantibus, vt omnia ſua ad ſpeciem magis componant, quam ad ſynceram ſimplicitatem: imo plus oſtentationi & totum tribuunt, parum & fere nihil veritati: Quid enim illis veritas, inimiciſſima & exoſa omnibus, conferret? Nil niſi (vt Comicus ait) quod odium pareret & forte hoſpitio exueret: Vt vmbra Solem nunquam vidit, at ſemper fugit conſpectum eius, ſic Pſeudochymici veritatem, eiuſq; vultum & cultum longiſſime vitant.

2. *Ceremoniis addicti.* Hinc *Ceremoniis addicti* ſunt magis, quam *rei*. Voco *Ceremonias*: quæ ad præparationem ſpectant, & non ad rei eſſentiam: Multi ex illis putant, artem Chymicam ſitam eſſe in magnificis Laboratoriis, inſtrumentis, furnis artificioſis & variis, vaſis & eiuſmodi aliis raræ inuentionis vel magni precii: Hinc circa illa ſunt magis occupati, quam alia, arti propria, materialia & veras operationes: Quid ſi itaque quis in eiuſmodi Laboratorium accedat, vbi tantum ceremoniarum adfuerit, ibi minimum eſſentiæ de re quæſita latere arbitretur: Philoſophi enim adfirmant ignem & furnum ſuum eſſe communem, non raræ inuentionis, ſed in quo gradus caloris obſeruari poſſit, nil præterea: Vas quoque vnum, vt & furnum ſufficere & vnam materiam, imo & vnam coctionem clamant: Ad quæ igitur omnia iſta? Non ad veritatem eruendam, quæ vnica eſt & ſimplex, ſed ad errores amplificandos & propagandos, qui infiniti ſunt, à falſitate, tanquam matre, orti, nutrice horum Pſeudochymicorum: quemadmodum intemperantia hominum in rebus non naturalibus dictis medicorum nutricula dicitur.

Præter iam relata, nonnulli ex his oſtentant alia, quæ vulgus admiretur & quibus veritatis ſibi ſuſpicionem concilient: Carbones magno cumulo congeri & reliqua vtenſilia omnia procurant: [illegible]

argentum inauratum clanculum per emiſſitios ſocios coemunt, ex quo per quartationem aurum ſecernūt & argentum purum in longas ſtiuas ſeu digitos fundunt, idque clanculum, vt & aurum, monetariis vendunt pro ſuis, quærentes an ſit bonum, & rogantes ne cuiquám aperiant: Hoc eſt, nomen ſibi aucupari per noctuas alieni argenti & auri, quod vt magis confirmetur, cineritia, cupellas & alia ab artificibus aliis publice emunt: In ſumma, ita omnia ſua negocia circa aurificiunt inſtituunt, vt cupiant videri & agnoſci pro aurificibus, quales reuera non ſunt, & ne habeantur pro deceptoribus & nebulonibus, quales ſunt: Quod ſi verus artifex eiuſmodi particulariter vel vniuerſaliter conficere ſciret, ille celaret omnia iſta, vtpote celanda, ne vel minimum innoteſceret alteri: propterea quod ſua arte contentus viuere poſſet, abſque aliorum inuidia aut inſpectione, quid ageret: Ægyptij antiquiſſimi hac arte gaudentes prohibuerunt omnes aduenas toto ſuo regno florentiſſimo, etſi qui contra mandatum regium adueniſſent, vt Buſiridis & aliorum regum tempore, illi cum ignominia deportabantur ex finibus regni, aut perpetuis carceribus tradebantur: cuius rei cauſa fuit, quod ſuis bonis eſſent contenti & opibus, & quod aduenæ plus diuitiarum ex regno euehere, quam inuehere poſſent: quod & factum poſtea, vt & Græci arte Ægyptia occultiſſima, Orpheo authore, veluti & religione fruerentur, & poſt hos alii, ad noſtram ætatem vſque: Noluerunt videri, ſed eſſe potius Ægyptij, ſic & omnes artifices veri: Pſeudochymici contra.

Inter alias proprietates Chymici legitimi eſt, quod *virtutibus ſe dedat*, quantum homini poſſibile eſt *& à vitiis deterrimis abhorreat*: Pſeudochymici magis his, quam illis mancipati vitam degunt: Impoſſibile enim eſt, vt ſcientia diuina & abditiſſima in omnium vitiorum cloacam à Deo proiiciatur, aut in animam peſſimę voluntatis & duræ ceruicis propagetur: cum illis ſit ita contraria, vt lux tenebris & cœlum inferno: *Aut* enim vt D. Thomas loquitur, *hominem pium inuenit aut facit*: non quaſi exiſtimandum ſit, ſanctos fuiſſe omnes Chymicos, aut tales ſibi videri, qui ad veritatem adſpirent, quorum eſt ingens numerus, ſed quod annitendum ipſis, vt ſint viri probi & honeſti publice & priuatim, bonæ voluntatis & conſcientiæ, hoc eſt, vti non fictum ſed verum animum habeant arte adipiſcenda ſe neutiquam abuſuros in D[illegible] proximi præiudicium. *3. Vitiis mancipati.*

Quæ vero ſint vitia notoria Pſeudochymicorum, quilibet diſcretus arbiter ipſe iudicabit: *Luxuria, Veneris & Bacchi progenies* illis raro abeſt, vt taceam reliqua enormia illorum vitia.

4. *Mendaciis gaudentes.* Inter quæ non eſt minimum, *mendaciis gaudere*, iactantia efferri propriæ ſortis & alienæ detrectatione: Hæc triga vitiorum, tanquam Hydra multorum eſt capitum, quorum ſi quædam reſecentur, mox alia & plura, illorum vice, renaſcuntur, hoc eſt, mater & propagatrix eſt multorum aliorum grauiſſimorum malorum: Nec ſolum mendacia ab aliis hauſta in ſuum vſum transfert, ſed & ipſe noua fingit mentiendo, ex ſeſe fabricando de aliis, de ſuis rebus & factis, quæ fecerit, dixerit, legerit, viderit, audiuerit, habuerit, amiſerit & facturus ſit: Componere & diuidere res, illius eſt proprium, hoc eſt, vt iungat non iungenda, audita pro viſis, viſa pro factis ac poſſeſſis ſuis pronunciet, & ſic de reliquis: Si quid ſubtile inuentu, pulcrum factu, vtile vſu fuerit, id omne ſibi aſſcribit, & vt ſuum effert, vt ita alieno labore partam gloriam verbis iactabundis ſibi addicat, falſarius tam lingua, quam corde, deceptor tam ventis, quam factis: mendax tam vultu, quam manu: interim de doctis & probis viris cenſoriam ſententiam clam dicit, & de eorum ſcientia & peritia calculum nigellum iacit, idque ideo vt ipſe ſolus videatur ſapere, & reliqui volitare, ſicut vmbræ: vt ipſe ſit Hermes, Geber & Raimundus, quorum ne apicem primæ literæ, nedum opera profundæ ſcientiæ plena, callet.

DE QVARTA NOTA FVCI PSEVDOCHYMICI.

SEQVITVR quarta eorum nota, quæ magis vulgo conſpicua eſt & deteſtanda, *dum nimirum artis ſuæ ſpecimen credulo ſpectatori, à quo precium expectant, facere promittunt*: Hæc ſola à multis annotatur & in opprobrium Chymiæ omnibus triuiis proclamatur, tanquam à tota Chymicorum cohorte nil niſi doli, impoſturæ & deceptiones tractarentur: Hinc ſi vnum noueris, dicunt, omnes noueris: Atque concludunt, non per artem poſſe fieri aut vnquam factum eſſe aurum, niſi viis commentitiis & fictitiis: Verum qui ita iudicant, vt in initio

initio huius libri quoque proteſtati ſumus, confundunt artem veram cum eius abuſu, artifices legitimos cum nebulonibus peſſimis: quod ſi contingat quoque in aliis artibus & ſcientiis, aut rerum quarumcunque æſtimationibus, homo à beluina natura nihil differret, imo longe peius, quam brutum de bonorum & malorum diſcrimine iudicaret: Leo benefactorem ſeruum agnouit præ reliquis, quos occidit, eo in vita ſeruato & culto: Canis herum & domeſticos à fure & latrone diſcernit hos apprehendendo dentibus, illis cauda abblandiendo.

Qui itaque fucos Pſeudochymicos, à quibus læſus ipſe vel alij, aut lædi poſſit, non diſtinguit à veris artificibus, qui neminem lædunt, indignus videtur, vt iudicium ferat de aliis, cum potius ab aliis coarguendus ſit.

At cauſa, cur omnes aliæ ſcientiæ & artes cum ſuis artificibus facile diſtinguantur à ſuis abuſibus, hinc dependet, quod earum artifices ſint omnibus noti & in fine artis poſſeſſo celebres: Chymiæ contra, qui nec agnoſci deſiderant, nec finem ſuæ ſcientiæ oſtentant aliis, ſed manent apud ſeſe, etiam gaudentes Chymiam quaſi impoſſibilem ab omnibus paſſim male audire: Vnde vera Chymia, quæ multis bene facit, ab omnibus tamen, vt orphana, relinquitur, & quicquid delirant Pſeudochymici, ipſa plectitur, tanquam Ilias malorum: Verum Caninæ ſunt naturæ, qui ita iudicant de Virgine innocentiſſima, Chymia vera, dum eam non ſolum maledicis Sarcaſmis proſcindunt & conuellunt, ſed ſi quid damni à Pſeudochymicis cuiquam illatum ſit, illi aſſcribant, tanquam omiſſo iactore, lapidem, quo petiti ſint, mordeant, quod ſi faciant ex animi impotentia aut ignorantia, illis, vt & brutis condonandum eſt: ſi ex præiudicio & ſcientia, ipſos, tanquam Pyrgopolynices alteros, ad ſymbola Aureæ Menſæ noſtræ inuitamus, cuius ſi ſpectatores fuerint, abſque dubio de concepto furore multum remittent & mitiores affectus induent.

Nunc vt hanc quartam fucorum Pſeudochymicorum notam omnibus atteſtatam faciam, producturus ſum ex aliorum obſeruatione varias impoſturas, dolos & fraudes, quibus Pſeudochymici aliquando vſi ſint, aut impoſterum vti poſſent, veluti quidam Cunradius in Germanico tractatu eiuſmodi congeſſit, cuius

verba

verba pleraque translata ſit ponemus: *Care amice*, inquit, *monitis meis fidelibus morem geras: Si ad te aduolauerit Heliocantharus aliquis, qui dicat ſe poſſe & velle te docere artem faciendi argentum & aurum, ne cuilibet fidem adhibeas: Nam non eſt ars tam facilis, veluti quis ſomniare poſſet: Quod ſi promiſerit, ſe aurificii ſui probam tibi præſtiturum, qua veritatem videas, potes eum admittere, verum vt id faciat ſuis propriis ſumptibus: At ne illi fidas amplius, quam ipſe videas: Reſpice in eius ſociorumque manus, furnos, inſtrumenta, organa, materialia & ſpecies, quibus vſurus eſt. Ne multum eius iactantiam & magnifica verba (quæ optime nouerunt) aut quorundam faſtum & ſuperbum veſtitum (qui apud multos cautione non eget) cures aut æſtimes: Si quoque iurarit, Deumque teſtem vocarit erectis digitis, ne propterea ſolum ipſi confidas: Nam qui omnem honeſtatem floccipendit, audet quoque aliud quid facere: Examina & proba per bilancem, aquam, ignem, plumbum, quartationem & antimonium diligentiſſime omne id, etiam exiguum, quicquid ſit, quo vtitur, ſiue ſit puluis, aqua, oleum, liquores, metalla, vtpote argentum, cuprum, plumbum, &c. an aurum & argentum & quantum contineant: Imo etiam ligneas virgulas, quibus opus in liquefaciendo, aut per cupellam ſeparando, miſcebit circummouendo: Nam illæ ipſæ aliquando aqua acri ſolutionis argenti vel auri imbutæ fuerunt, vt ex earum combuſtione & cineris reductione non ſemel cognitum ſit, eiuſmodi virgas argentum & aurum in ſe abſcondiſſe*: Hæc dictus Cunradius.

1. Impoſtura ſpecies.

Verum meo iudicio etiamſi omnis diligentia adhibeatur ab alio, vt verſutia & impoſtura Pſeudochymici notetur, tamen cum ſit mala mens, maluſque animus in homine nequam, qui mille vias alteri incognitas nouit, quibus decipiat abſque vlla ſuſpicione doli, tutius eſſet nil tentare cum eo, qui aurum vel argentum pro precio facere vel artem eorum faciendorum quocunque modo profiteatur: Nam etiamſi non obferat alteri, ſe quicquam præſtiturum, tamen confiteatur ſe ſcire vel poſſe facere vel tantillum argenti vel auri cum damno vel ſine vtilitate, ſatis ſit tibi, quiſquis illi aures præbiturus es, ipſum eſſe deceptorem: Cauſa hæc eſt, quia ſi tale quid nouerit cum nulla vtilitate ſed potius damno, nihilominus exiſtimat, ſi aperiat alteri, poſſibilitatem artis inde conſpici, & alium id ipſum ſcire deſideraturum pro magno precio, qui forte maiori cum lucro eo frui ſe poſſe ſperaret: ſi autem id nouerit cum quadam vtilitate, non opus habet, vt id aperiat alteri, quaſcunque cauſas prætendat: Omnes illæ ſunt vaniſſimæ & ad decipiendum homines aſtute compoſitæ.

Eiuſmo-

Eiuſmodi nebulo (cui non fœnum, ſed gramen in cornu eſt, ideoque cauendo, à gramine denominato) ante aliquot annos in celebriores vrbes, vbi permulti eſſent Chymiæ amantes, ſe contulit, & inquiſiuit apud eos, anne quis eſſet, qui ſciret ex marca, hoc eſt, octo vnciis argenti, plures, quam duas vncias auri, poſt ſolutionem in aqua gradatiua, educere: ſe hoc quidem ſcire, ſed appetere maius lucrum, cum cognitum habeat, totum argentum artificio à quibuſdam in aurum per aquas gradatiuas reduci poſſe: Quisquis huic mendaciſſimo deceptori fidem adhibuit, tanquam tale quid ſciret (quam eo facilius obtinuit, quia veſtitu ornatiſſimus & auro torquatus apparuit) licet ipſe non magnifacere videretur, pro ſatis magno Dei dono agnouit, atque ſic forte occaſionem deceptori præbuit, vt tantum prima vice ab eo addiſceret, dato precio eximio: quibus poſtea truffis in hoc & aliis vſus ſit, permultis, à quibus id habeo, innotuit: Hæc ſane aſtutia tanta eſt, vt vel prudentiſſimum circumueniret, quamprimum talia verba ab eo prolata pro veris acciperet: Vnde conſultius eſt, hiſce ſirenibus nec aures, nec eorum dictis fidem præbere, quamprimum profiteantur, ſe tale quid ſcire, vel facere poſſe: Nam illorum iactatio eſt, quaſi aucupis fiſtula, quæ decipit volucrem, quæcunque aduolauerit, & ſuauitatem eius admirata fuerit. 2. *Impoſtura.*

Quę à me dicta, non ita intelligi debent, quaſi impoſſibile ſit, per artem argentum vel aurum fieri poſſe, (de hac enim quæſtione hic non agit) ſed quod fides homini incognito, qui forte dolos in animo verſatur, ea de cauſa, quod ille hanc artem ſe noſcere dicat & aperte profiteatur, deneganda ſit: Alias eſſe particularia quædam tranſmutationum opera, experimentis multorum conſtat, præter magnam illam & vniuerſalem morborum in homine & metallis curandorum medicinam: Deinde argentum & aurum in aliis metallis naturaliter exiſtere, atque inde educi poſſe per media quædam & aquas ſeparatorias, negari non poteſt: Vt taceam aurum illud volatile, ſeu tincturam auri volatilem, quæ ex mineralibus argento inducitur, ſed igne fugatur iterum, atque alia opera ad viſum apparentia, quæ Pſeudochymici aſtute producere nouerunt.

Idem (gramine notatus) deceptor aliis pro magno ſecreto dedit vitriolum album per ſolutionem in aqua & coagulationem in triangulares rhombos, inſtar adamantum, redactum: nec non ſimiles nugas rubinorum inſtar ſplendentium, per affricationem cotis in figu- 3.

ras decentes concinnatas:atque hęc duo pro philoſophici operis partibus,mare rubeo & fœmina alba vendidit.

4. Idem granatos, lapillos naturales,accepit,qui ſua natura aliquantulum auri abſcondunt, ac igne indomabiles exiſtunt, eoſq; quibuſdam pro tinctura, quam accepto precio promiſerat, obtulit: Hi in igne tenuerunt abſq; fructu aut mutatione, donec impoſturam animaduerterint.

5. Aliis idem nebulo vendidit mineram naturalem argenti ſanguineam, Rodtgülдig dictam,pro arcano Philoſophico magna pecuniæ ſumma, quam obtinuit, & quod ad perfectionem vltimam nondum perductum eſſet,quia argenti aliquantum ſaltem tingeret,aſſeruit.

6. Idem cum Zinkio & aliis ſibi notis fucis cuprum albefecit, idque artificium cuidam aperuit magnati,qui nummos inde cudi curauit, quos hic nebulo acceptos aliis argenteis mutauit,& hos ſecum in patriam tranſportauit : cæteri militibus in Sarmatiæ ora diſtributi dicuntur.

Talibus fucis locus in aere ſolitarius,non apud honeſtos homines relinquendus eſſet,ne titulos hactenus honeſte habitos dehoneſtarent,ne artem ſacram peſſime audire cogerent,veroſq; artifices,quaſi ſui non diſſimiles vulgi ludibrio exponerent, nec incautos ſuis opib⁹ & fortunis impune depopularentur &exuerent:Cætera eius facinora volentes præteribimus,& ex Cunradio cautiones alias ſubiungemus.

7. *Diligenter inſpice,*inquit ille, *an etiam chartæ,quibus materialia inuoluta ſunt,quæ adhibentur probationi minimæ per cupellam inſtituendæ,perſcriptæ aut alias maculis notatæ ſint:Nam experientia cognitum eſt,quod literarum elementa cum argento per ſulfur calcinato & denigrato, aut calce auri ex aqua forti relicta,inſperſa & quaſi exiccata fuerint.*

8. *Imo,quod & atramentum ipſum eiuſmodi ſolutionibus argenti & auri præparatum extiterit.*

9. *Interdum etiam papyrus iiſdem imbuta & imbibita inuenta ſit.*

Hæc ſane etſi non magni momenti videantur, nec precij, tamen in paruo docimaſtico pondere(vbi drachma communis exęquat centum libras docimaſticas, vt granum vnum fere duabus libris proportionaliter reſpondeat)plurimum conficere poterunt:Idcirco circumſpectio his inprimis neceſſaria eſt:Quis vnquam crediſſet in tam minutis operculis aliquid doli latere poſſe, niſi experientia & temporis filia id verum demonſtraſſet: Viliſſimam artem eſſe dicunt Germani,

prouer-

prouerbio, quæ non ſuſpendio dignas fraudes tegere poſſit: Id inprimis de hoc Pſeudochymicorum artificio dicendum, quod per ſe vile, attamẽ ſtigmate aut Samia litera, ſi non Græca illa perpendiculari duplici connexa digniſſimum eſt.

Addit idem author, *pulueres carbonum aqua ſolutionis auri imbibitorum, materialib. in tigillo ſuperfuſos, vt deſcenſus quaſi fiat, multum ad hãc rẽ facere.* 10.

Tigillos quoq; liquefactioni metallorum inſeruientes cum duplici fundo, ſuperiori tenui, inferiori craſſo, intra quos aurum recondatur, cum inſtrumento ferreo perforato ſuperiori, vt aurum profluat, eiuſmodi deceptores ſciunt præparare & vſibus ſuis accommodare. 11.

Inprimis tigilli aliquoties aqua ſolutionis argenti macerati & exiccandi, cupro, quod in illis liquefit, multum argenti ingerunt. Hæc fuit Iudæi cuiuſdam ſubtiliſſima impoſtura: Suadet itaq; vt aliunde emtis & allatis tigillis vtendum ſit, aut pulueriſatorum eius tigillorum acutiſſima probatio fiat, vt decet, explorando, an etiam quid metalli cõtineant: Quod dicitur, venter ingenii largitor Pſittacum docuit ſuum χαίρε, id veriſſimũ apparet in his doloſis inuentionibus Pſeudochymicorũ, qui vt gulæ ſuæ conſulant. omnes illicitas percontantur vias, & modos ineunt ſubtiliſſimos, ne quid intentatum relinquant: verum ſi id fieret abſque alterius detrimento, laudandum foret, cum vero contra, furto non abſimile habetur: In fures apertos iura ſatis ſunt rigida & recta, in eiuſmodi ſecretos nimis lenta & leuicula. 12.

Alius quidam furno liquefactionis cannulam ferream aut cupreã, cui puluerem auri indiderat, tecte ita applicauit, vt à nullo poſſet conſpici: Deinde materialia quædã in tigillo ſub illa cannula poſuit, circũpoſitis carbonibus, quib. incenſis aurum in tigillum ex cannula profluxiſſe debuit, niſi dolus præuentus fuiſſet. 13.

Carbones illos maiores, quibus ille in liquefaciendo tigillum ſuperne tegit: optime circumſpice, ne habeant foramina & excauati aurum recondant, quod ex ignitis in tigillum defluat. 14.

Luſtra quoque, ne virgula illa ferrea, qua vertit materialia in tigillo, excauata, auro ſit repleta. 15.

Hactenus deceptiones illæ quæ circa cõmunia inſtrumenta & vtenſilia cõmitti poſſunt, abſcondendo in illis aurũ vel argentum, à dicto authore expoſitæ ſunt, quatenus illæ vſu obſeruari vel ratione præcaueri poſſunt: Verum cũ innumeri ſint falſitatis modi, nec circũſpectis quibuſuis ſatis præcogniti, nõ eſt dubiũ, quin circa eadẽ longe plures à Pſeudochymicis doli in dies inueniãtur, quorũ formas inquirere, nõ

eſſe operæ precium exiſtimamus: Nunc materialia ipſa examinemus ex dicti authoris præſcripto.

16. *Plumbum*, inquit, *cui aliquid argenti vel auri liquefactione immixtum fuerat, ipſis quoque vſui fuit, vel granulatum, vel in globulis conſtitutum, quod penes ſe habens adhibuit pro alio liquefactioni vel examinationi per cupellam.*

17. *Alius adhuc dolus innotuit de latone argenteo in hunc modum: Impoſtor latonem vulgarem adferri curat, quam in fruſtula exigua ſcindit: Interim habet apud ſe argentum tinctum colore latonis* (quod optime facere nouit) *itidem in fruſtula conciſum, quod mutat pro altero & latonem veram in ſacculum ſuum abdit, aliam argenteam miſcet cum ſophiſticis ſuis materiis, & ad cementationis & liquefactionis ignem ponit, ac poſt ſeparans per cineritium inuenit argentum ex latone factum.*

18. *Puluis quoque vulpinus, vti vocabatur, in quo calx ſubnigra ſolutionis auri admixta fuerat, quem deceptor ille in pharmacopolium tradiderat, atque hinc ſingulis vicibus aliquantulum emerat, optimas probas præſtitit: qui cum non debito modo probaretur, eo magni viri quoque nimis creduli decipiebantur.*

19. *Sæpenumero amalgamata Saturni aut Iouis, quæ in ignem poni debuerunt, dum exiccarentur (poſt lotionem cum ſale & aceto) permutata fuerunt in linteo & eorum vice amalgamata Solis vel Lunæ poſita, quæ in lintei parte extrema parata habuit.*

20. *Similia quoque vitra cum amalgamationibus Saturni aut Iouis permutare nouit Pſeudochymicus cum aliis vitris amalgamationum Solis & Lunæ, quæ poſtea extracta ſunt.*

21. *In eleuatione tigillorum ex igne, cum eos apprehendit, poteſt ex cauo manus quid argenti vel auri inſenſibiliter iniicere, veluti geſticulatores nuce muſcata perpetrare ſolent.*

22. *Item cannula ſub manica latens limatura auri repleta hiſce nebulonibus* (ſalua reuerentia) *ſæpe ex vſu fuit:* Si Imperator ille Romanus fumum vendentem fumum pati non tam ſeuere, quam iuſte voluit, quid his fumivendulis & ex raptu viuentibus pro talione impoſuiſſet? an non pro præmio pœnam, pro dolis fuſtes aut funes communicaſſet? Dura lex Spartanorum videbatur, vt ille qui nouas leges introducturus eſſet, id faceret coram populo, ceruice laqueo cincta: quas ſi probaſſet vtiles, dimittebatur, ſin minus, ſuſpendebatur: Si hæc probationibus Pſeudochymicorum ex edicto ſummi magiſtratus adhibe-

retur,

retur, abſq; dubio non tanta licentia illi nouos indies dolos aut modos falſos aurificii introducturi eſſent: At veluti apud Ægyptios antiquitus furta fuere licita ac ſaltem animaduertebatur in fures facto ipſo deprehenſos propter artis imperitiam, ſic quoque hoc tempore fraudes huiuſmodi licet non ſint licitæ, tamen haud puniuntur, niſi cum authores iis haud dextre vtantur.

Solent quoque hi Scarabæi non ſaltem arti Chymicæ iniuriam & contemptum inferre, ſed quoque ipſi naturæ metallicæ & Chymiæ naturali, dum à furnis ad fodinas metallicas ſuas impoſturas propagant in hunc modum: Argentum & aurum in acribus aquis ſolutum in cuniculos & venas mineralium infundunt. 23.

Sic granulatum argentum vel aurum ex bombarda in meatus venarum mineralium emiſſum, vt illis locis adhæreat, venas vberes & mineras dites oſtendit. 24.

Quin aurum in puluerem vel fiſtucas redactum arenæ riuorum decurrentium immixtum, limum eum auriferum reddidit. 25.

Sæpiſſime quoq; accidit, quod pulueribus ſophiſticis ſuis argenti vel auri calcem impudentiſſime immiſcuerint. 26.

Item antimonium cum auro fuſum, pulueriſatum (cum extrinſecus nulla ſit differentia) loco antimonii vulgaris pulueriſati permutatione facta peſſime vſurparunt. 27.

Intentus quoque ſis ad lagopodem ſeu peniculum, quo (poſt probam ſui pulueris, qui nec argentum nec aurum continet, factam) reliquum puluerem conuerrunt, ne calx argenti nigrior, vel auri purpurea intra pilos illos abſcondatur, & in puluerem tale nihil continentem incidat. 28.

Ad hanc impudentiam hi nebulones prouecti ſunt, vt quidam eius ſocietatis clauos dimidia parte aureos, altera ferreos ferruminari curarit, auream partem artificioſe nigrefecit, vt ferro par videretur: ac deinde eandem in aquam rubeam ad hoc intentum præparatam (affirmans hunc colorem eſſe perfectæ tincturæ in ea ſolutæ) quæ nigredinem abſterſit & monſtrauit auri colorem: Poſt aſſeruit, clauum ferreum vi operatiua ſuæ tincturæ in aurum fuiſſe eo vſque tranſmutatum. 29.
Huc vſque Cunradius.

Quæ verba à veritate vix puto eſſe aliena: Etſi enim fieri poſſet, vt ille deceptor, cuius author ille meminit, habuerit particulam tincturæ veræ, aliunde per fas & nefas (vt vulgo dicitur & facile creditur ex multis circumſtantiis) impetratæ, cuius beneficio ferrum in aurum ſeu clauos ſui parte dimidia aureos tranſmutare potuerit, tamen illi operationi dolum ſubfuiſſe non dubito: Clauum e-

iuſmodi in manibus propriis habui, qui Florentię in magni Ducis gazophylacio ſeruatur cum ea inſcriptione, quòd ea tranſmutatio facta ſit in præſentia ipſius Papæ & Ducis Florentini per aquam rubeam, cui clauus ferreus immerſus ſit: Cauſa hæc eſt, quod eiuſmodi mutatio ſi à tinctura perfecta fiat, nullo modo per aquæ formam fieri poſſit, qua ferrum ignitum extinguatur, antequam tinctura ingrediatur & operationem ſuam perficiat; quæ operatio non poteſt fieri abſque magna ignitione ferri & diutina detentione in eodem, donec ſegregetur impurum à puro: Ad hæc clauus ille, quem ego vidi, nihil vel parum differebat in auri craſſitie, quam habuerat ferrea pars: Vnde dolus facile colligitur: Quod ſi quoque clauus ille ponderaretur contra clauum ferreum eiuſdem magnitudinis exacte, tum inueniretur, quod ille clauus longe ponderoſior eſſet, quam totus ferreus, quia aurum duplo ferro ponderoſius eſt: Sunt qui hunc clauum inter chymica miracula extollant, ſed ſi author ille conſideretur, eiuſque res geſtæ & reliquæ circumſtantiæ, patebit, cui parti adiungendus ſit: Arbitror, quod horum, de quibus hic mentio fit, coryphæus & anteſignanus fuerit, niſi vulgi opinio & publica fama me fallit: Aurifabri opera neceſſum eſt conſolidationes auri & ferri, fieri debere, qua ille opifex non indiguit, quia ipſe, ne quis reſciret, hoc præſtare potuit: alteri res non ſucceſſiſſet.

De cultro ſemimutato ſimiliter in aurum à quodam monacho in Anglia primis Eliſabethæ reginæ annis, mihi pro certo relatũ eſt: Verum ille abſq; dubiò puluere aurifico inſperſo maximis ignibus illam partem expoſuit, donec heterogeneæ partes ab argento viuo eſſent ſeparatæ, ac homogeneæ mercuriales coiſſent condenſatæ in vnã ſubſtantiam ſolidam, quod abſq; fluxione fieri non potuit: Verum fluxio metallica, præſertim ferri, in aqua vel oleo impoſſibilis eſt.

Ex quibus conſtat, clauum illum, cum nec fluxiſſet illa parte, nec ſubſtantiæ craſſitiem, nec figuram quadrangularem (fuit enim verſus acutiorem partem aureus) mutaſſet, ſaltem ſophiſticis impoſturis fuiſſe confectum, præſertim cũ artifex ille (vt in innumeris aliis) hoc facile, cum voluerit, perpetrare potuerit, cum id gratis & quaſi in honorem illorum principum feciſſe dicatur: Vnde nemo illum ita perſcrutatus eſt de dolo, vt alias fieri debuiſſet.

30. *Si habent* (inquit Cunradius) *prout dicunt, præcipitatum mercurii*

vulgi,

vulgi,, bene reſpicias, ne ſit præcipitatus ſolis, & quid pro quo ſubſtituatur.

Quod ſi Pſeudochymicus ſua tinctura præſuppoſita in argentum viuum proiectionem facere conetur, ſis intentus ne agilitate manus quid auri ingerat. 31.

Antehac non ſemel ſaltem contigit, quod loco puri argenti viui, amalgama Solis vel Lunæ in tigillo fuerit: & argento viuo euaporante, argentum vel aurum in fundo remanſerit: atq; hoc tranſmutari vocitatum fuit. 32.

Rubeum liquorem antimonii & auri diligentiſsime proba, quantum auri teneat, niſi velis hac ratione decipi: ſi per communem probationem id certo experimentari nequeas, ita vt aurum volatile redditum ei admixtum eſſet, tum animam Saturni adde & procede, veluti conſuetum eſt, ſic bene incorporabis. 33.

Argentum, quod fuit inauratum, denuo fuſum, aut alias in fluxione cum auro mixtum vice argenti fini vſurpare nouerunt: quia ad probas auri maxime facit. 34.

Optimas quoq; argenti probas ex Venere ſoluta in aqua forti, qua argenti aliquid prius ſolutum fuit, conficiunt. 35.

Aurum finum (quod nonnulli facile albefacere norunt) dealbatum, dat in pondere, coticula, graphio, coloritio & quartatione bonam lunam fixam, cui per plumbum commune, gradatiuum aut cementum, dealbatione fugata, optima graduatio accedit. 36.

Nonnunquam adueniunt cum artificiali, malleabili, metallico & pellucido argento, quod ſcindi poteſt: Vix centeſimus agnoſcit (nec Pſeudochymicus id fatetur) quod ſit artificioſum, inſtar cornu pellucens argentum: Hoc, veluti quidam adfirmant, Venerem facile fluxibilem, & dealbationes duras, ſi cum illis in fluxione aliquamdiu ſtet, malleabiles & argentiferas facere poterit: Imbibe hoc metallicum vitrum in Saturnum, & per cineritium ſepara, & videbis quomodo ſe res ea habebit. 37.

Qibuſdam quoque hoc corneum argentum pro tinctura alba habitum eſt, intellige, ad Saturnum ſupra Cupellam in Lunam tranſmutandum, hoc modo: Tincturam hanc permiſcebant Saturno, qui euaneſcebat, argento remanente fino: nihilominus tranſmutatio dicebatur Saturni in Lunam: 38.

Aurum quoque Vngaricum admixtum particulæ plumbi, pallidioris coloris redditur: Deinde per cementum plumbo ſeparato, redit in Vngaricum aurum: atque hoc illis vocatur, aurum Rhenanum in Vngaricum tranſmutare: ſimpliciores quidam hoc decepti ſunt. Verum ſatis notum eſt, aurum Rhenanum habere admixtam aliquam quãtitatem argenti, vnde coloris eſt inter 39.

aureum

aureum & argentum: ſi iam per cementum regale argentum ſeparetur, remanebit aurum purum: Et facile fuerit ex Rhenano auro Vngaricum feciſſe, ſed cum amiſſione priſtini ponderis: quia argentum remanet in cemento, vt & plumbum, ſtannum & cuprum, ſolo auro non tacto: Vnde non opus eſt, vt plumbum admiſceant auro Vngarico, & ſic quaſi faciant falſum Rhenanum aurum, quia ipſum, quod verum eſt, vt ſunt aurei Rhenani, eodem cemento hac ratione fiunt aurum Vngaricum vel finum.

40. Pergit Cunradius: *Calcinatum aurum mixtum cum bolo ſeu terra rubea, ipſis eſt terra Adamica, ex qua faciunt deinde aurum.*

41. *Pyrites in acri aqua, in qua argentum vel aurum ſit ſolutum, imbibita & exiccata, donec vireſcat, venam auream in fodinis ipſis præſtat.*

42. *Argentum viuum (imo cum argento vel auro amalgamatum) facilime in optimum argentum vel aurum coagulare ſciunt.*

43. *Lunam in ſolem quoque tingunt ſuis ſophiſticis impoſturis in fluxu: Cum vero fit ſeparatio per cineritium, tum Saturnus ipſi veſtem flauam exuit & in quartatione videtur, quod illud corpus ſaltem luna ſit: Et ſic eſt ſaltem tinctura coloris, non fixitatis.*

44. *Aurum inſuper graduatione cum Venere eo vſque exaltant, vt Veneri in colore correſpondeat: Limaturam huius ſoluunt in aqua non nimis acri ad dimidiam partem leniter (idque apud ipſos eſt animam Veneris extrahere) ac huic argentum imponunt ad ſoluendum, à quo deinde ſeparant aurum: Poſtea dicunt, quod poßint per animam Veneris ex argento aurum facere*: De huiuſmodi ſophiſticatione, iam ante meminimus ſub 2. *n*. Hoc enim medio graſſator ille graminæus vſus eſt.

45. *Præparatur quoque tam argentum, quam aurum, vt ſit in igne omnino volatile: quo probare nititur, ſuos pulueres nihil argenti nec auri continere, cum in fundo nulla corporalis ſubſtantia remaneat: Quis iam exiſtimaret, eius relationem non eſſe verißimam? Audi, quid facias: ſi tale quid tibi offeratur: Imbibe idipſum anima Saturni & miſce cum celeri fluxu (ex tartaro & ſale petræ ana, ante incenſis) deinde in plumbum mittas liquefactum vel argentum, & non aufugiet: Tum procede, vt conſuetum eſt, & experieris, quomodo hæc auri vel argenti productio ſe habeat.*

46. *Ex nummis, großis & taleris, auro obductis, argentum cementatione educitur, ita vt figuram externam retineant: at ita hoc perficitur, vt vix ſit operæ precium: licet per ſe ſit ſubtile artificium abſque vtilitate.*

47. *Quantum doli & deceptionis contigerit & adhuc contingat cum eo, per ſe bono, ar-*

no, artificio, quod ex auro ſubſtantia puriſsima & aureitas, ſalis, ſulfuris & Mercurii Solis ſimul extrahatur, & in exiguam portionem reducatur in forma pulueris, atque is pro Lapide philoſophorum, aut alia tinctura vtili habeatur, inque tantum argenti, quantum fuit auri, ex quo extrahebatur, proiiciatur, & ita Luna in Solem tingatur, vbique fere ſatis notum eſt: Cum vero id ſit abſque vtilitate, imo etiam cum damno & expenſis fiat, eo magis quilibet ab eo ſibi cauebit.

Hæc extractio ſulfuris ex auro, vt Cunradius aſſerit, eſt quidem abſque vlla vtilitate, nihilominus artificium non ignobile habetur, niſi deceptores eo abutantur: Nam demonſtrat hæc extractio & proiectio, artis poſſibilitatem, necnon chymiæ verum finem, quod cum principiis & mediis ſeu præceptis optime conueniat: Niſi enim color ab auro ſeparari poſſet, tum nec ex argento viuo vulgi ſeu metallico Saturni, Iouis aut Lunæ, cum tinctura per fuſionem mixto poſſet fieri compoſitum auri, & econtra, niſi hæc compoſitio ex illis duobus fieret, nec ſeparatio eiuſmodi contingeret: Verum ſi alius, quam verus artifex, inciderit in tale artificium, oſtentationis gratia facit proiectiones cum eo, & iactabit eſſe eam veram tincturam, ſeque poſſe & ſcire eam conficere, quemadmodum eiuſmodi exempla quampluri-ma ſeſe offerunt.

Cornelius Agrippa teſtatur alicubi, ſe potuiſſe ex auro hunc ſubtilem ſpiritum extrahere: Interim qualis vir hic fuerit, ex eius epiſtolis apparet, nempe egeſtate obrutus & obæratus, cui hoc artificium, ſi id ſciuerit, nihil profuerit.

Similiter Scotus ille Italicus (vt vocant) comes hoc optime nouit, fecitque Gedani cum eo proiectiones, ipſe aſſerens, quod abſque vtilitate eſſet: Atque hic ipſe Scotus Imperatori ſignificauit Kellei illius Angli tincturam, nihil eſſe aliud, quam ex auro detractum colorem, dixitque, vt de eo certior fieret Cæſar, quod deberet ab ipſo Kelleo flagitare non vnius vnciæ tranſmutationem in aurum, ſed multarum librarum ſiue centenarum, quod non difficile ipſi futurum eſſet, ſi foret eius tinctura vera: ſin minus, ſeu ſi ex auro eſſet educta vel educenda, omnino impoſſibile: quia tantum auri non haberet, vnde tantum tincturæ extraheret: Hoc mihi à fide digno viro, tum temporis ex Anglia Reginæ nomine, legato eo miſſo, narratum eſt, qui ab ipſo Scoto audiuerat: Hic addidit, Cæſarem ex Scoti monitu hoc deſideraſſe ab Anglo, atque hunc in ſe id recepiſſe, ſed nunquam effe-

ctum dare potuiſſe. Quæ ſi ita ſint, ſiue non, perinde eſt: Scio enim multos aliter æſtimare.

Verum hactenus dictis duo conſentiunt, quod idem à principe eius loci magnam pecuniæ ſummam receperit, ex qua quædam præſtitit, quæ Anglis mirifica videbantur, hoc eſt, ex proiectionibus factis (quarum adhuc effectus, nempe aurum aliquot vnciarum Pragæ extare dicitur) præter modum liberalis fuit: vnde fama eius innotuerit longe lateque: At bonis illius infiſcatis, nihil reliquum remanſit: ſi habuit quid præter ex auro detractum colorem, cur non ſibi vixit & vitauit loca ſublimia, vnde præceps & vita & fama caderet? Verum cum illo artificio extractionis ſulfuris auri & proiectionis eiuſdē in metalla comparauit ſibi apud illum principem gratiam & nomen, imo pecuniam & bona: quibus omnibus non indiguiſſet, niſi eſſet ſtultus & abiectiſſimi iudicij homo, ſi veram tincturam habuiſſet.

Ad hæc, quod ex auro argentum viuum eduxerit ex Cæſaris poſtulatis, id conſtat, vt Penotus totam illam hiſtoriam (*in præfatione libri mercurialium aquarum*) annotat, quæ contigit illo Pragæ morante: vbi tum ſulfur auri manſerit: id non exprimitur.

Ex quibus patet, illam tincturam fuiſſe ex auro eductam, & propterea nec ipſi, nec ipſius hæredibus, fructuoſam, imo potius damnoſam & inutilem: Eiuſmodi plures fuiſſe poſſeſſores tincturæ ex auro detractæ credibile eſt, nempe pleroſq; tales, qui plus famæ, quam rei familiaris inde contraxerint, imo plus interdum infamiæ, quam honoris, cum deteſtandum Pſeudochymicorum nomen haud ſubterfugerint, idq; deceptionibus notiſſimis in variis locis meruerint, quales traduntur fuiſſe Bragadinus, Keuenhillerus, Iuſtenhouerus & noſtro tempore Scotus ille VVyllebij, qui ſuis proiectionibus toti fere Europæ ſe iactabundum oſtendit, nihilque differentem ab aliis ante declaratis, effectibus & euentibus eius haud bonis quamplurimis atteſtantibus.

48. Cunradius inter alia quoq; hæc tradit: *Cupro minus plumbi, quam fas ſit, apponunt, ac deinde in cupella ſeparant eouſque, dum euanuerit Saturnus, & de Venere aliquantum remaneat: Hoc vocant illi in Saturno fixam Venerem.*

49. *Adhuc impoſtura Pſeudochymica ſupereſt, ſi non omnib. maior, tamen non minima, quod quidam ex illis (quibus mediis aut viis, id ipſis optime notum, dummodo rationem reddere aliquando de iis poſſent) de perfectiſſimo & magno vniuerſali, lapide Philoſophico, alii autem de alia ſpeciali tinctura Lunæ vel Solis (quæ*

tamen

tamen ab aliis præparata fuerint) quid nacti ſint, cuius vna parte in multas vtiliter proiectionem & veram tranſmutationem fecerint: Addunt præterea (licet falſiſſime) ſeſe haſce præſtantiſſimas medicinas metallorum à principio ad finem præparaſſe, ac poſſe ac velle adhuc (ſi modo aliquot millia talerorum ipſis numerentur) de nouo conficere: Quibus mendaciis magna præmia & præclara bona ſibi conciliarunt, quæ vt recipiant, precibus adhuc inuitandi ſunt: Cum vero lapis ſiue tinctura (quam alius fecit atque illi mirabili modo, interdum quoque contra conſcientiam conſecuti ſunt) abſumpta fuerit, imo ſæpe (quod dolendum, peſſime perdita, tum vera ipſorum quoque ars tranſmutationis finem ſortita eſt.

Quicquid hic Cunradius retulit, reipſa & experientia ſatis innotuit: Poſſumus equidem quamplures enumerare, qui proiectiones tincturarum in diuerſis locis noſtro tempore fecerint, paucos autem, qui vel eruditione vel vitæ probitate ac ſecrete ſuas res agẽdo nomen reliquerint: In cauſa eſt, quod horum omnium tincturæ vel fuerunt abſque lucro & ex auro extractæ, vel ſi veræ, tamen non à poſſeſſoribus confectæ: Si enim factæ eſſent ab illis, non haberent cauſas, cur publice vulgo eas iactarent: Nam qui eas oſtentant, per eas lucrari deſiderant: Non ſunt igitur veri Philoſophi, etiamſi poſſeſſores alicuius particulæ veræ tincturæ exiſtere poſſint: Hæc eſt præcipua cauſa, cur veri artifices, & qui ipſi opus perfectum præpararint, rariſſime appareant, & qui apparent, eos vt plurimum non eſſe veros.

Accepi (inquit Hohenlandius) *à nobili quodam viro noſtra hac ætate monachum quendam Italum hac arte confiſum religioni & ordini ſuo renunciaſſe & in Germaniam veniſſe, vt liberius viueret, cucullam & aſpera monaſteriorum deteſtatum, ſed dum incautius ſe gerit, duos in intimam ipſius familiaritatem ſeſe inſinuaſſe, à quibus poſtea in ſylua quadam ex itinere maximo ſcelere trucidatus ſit, quorum alter puluerem apud monachum repertum pro ſuo diuerſis principibus & magnatibus oſtenderit, & mille impoſturis ſub falſo ſcientiæ nomine homines illuſerit.* Hæc ille: qualis ille fuerit, multis innotuit, cuius nempe clauus ſemiaureus alibi oſtenditur, *vt ſuperius ſub num.* 29. meminimus.

Poſthæc Cunradius mirabilem fabulam Pſeudochymicorum e- 50.
narrat, quæ ſic habet: *Si perſuaderi tibi illorum iactationibus paſſus fueris, quod ex vrina pueri & puellæ annorum* 7.8.9. *aut* 10. *(qui ſaltem pane albo & vino toto illo collectionis vrinæ tempore nutriri debent) & ex optimo*

vino albo Homunculum Philoſophorum (quo iuxta eorum narrationem ad omnium artium cognitionem peruenire poſsis) conficere voluerint & debuerint, qui cum Arcano ſanguinis humani, aqua Roſacea & optimo vino conditus argenteo cochleari, vt ipſi mentiuntur, artificioſe paſcendus, & quando (ſuo tempore) vocem edat, ex vitro ſubtiliter educendus ſit, ne iterum in fundum decidat & pereat, inque ſuæ primæ materiæ aquam redeat; ſi, inquam ad hæc credēda adductus fueris, vide, ne ex ebore exigua oſsicula quaſi humana facta, in vitrum proiiciant, tibique perſuadeant fatuo, homunculū adfuiſſe quidem, ſed ex negligentia quadam periiſſe, vt oſsicula ſaltem ſint reliqua, quæ præſentiam eius atteſtentur: Ridiculum eſt, quod narrent, eum eſſe virum contractæ breuitatis, altitudinis palmæ, indutum plerumque toga talari ex veluto, dormire in lectica exigua clauſa, aſsidere menſæ in ſella rubea ſericea, loqui de omnibus rebus ſapientiſsime, eſſe ſubtilium diſcurſuum, ac reipſa comprobare, quod ſit Philoſophorum filius : Et quid mendaciorum eiuſmodi eſt, quæ nugæ ante paucos annos tractatæ ſunt. Hæc Cunradius.

Non mirum eſt, haſce fabulas & eiuſmodi innumeras à brutalibus hominibus eſſe effictas & creditas, cum ſæpenumero in Philoſophorum libris, filii conceptionis, Embryonis, ſanguine ſuo nutriendi, generationis, natiuitatis & educationis, donec ad iuſtam ætatem perueniat, mentio fiat, ſi ad literam nudam reſpiciatur: Sed qui eiuſmodi ita intelligat, ſe omni intellectu carere manifeſte oſtendit: Vix aliquid actionis humanæ vel naturalis vel artificialis excogitari poteſt, cui nō opus Philoſophorum, aut ſecundum partem aut totum aſſimiletur, at propterea non imaginandum eſt, aut nihil eſſe id, aut omnia talia, prout dicuntur: Sunt illa arcaniſſima & filiis doctrinæ reſeruata ad diſcernendum, ad reliquos vero, quales ſunt Pſeudochymici, inuoluendum, vt ſe vix inde expedire queant.

Antedictæ fabellæ & hæc conſonat, quam nuper quidam peſſimus deceptor & Pſeudochymicus, quibuſdā ex vulgo ſimplicioribus perſuaſit: nempe ſeſe fuiſſe in monte Veneris (imitatione illius Tanheuſeri) ibique didiciſſe multa arcana, quæ ſciret in Chymicis, plurimaq; mirabilia vidiſſe, inter cæteros ſeniorem quēdam comitem ſellæ ſuæ, cui tam diu inſediſſet, agglutinatum mēbris contractis, ex quo monte miro aſtu, per multos dies à cibo & potu abſtinens tādem euaſerit: qui nebulo poſtquam maximam Germaniæ oram ſuis dolis & mendaciis (patriam & nomen ſubinde mutans) cum multorum damno peruolarit & circumuenerit, dignus foret vt in ſubterraneā Cryptam

aliquam,

aliquam, non Veneris, ſed ſceleris eiuſmodi ſociis conuenientem detruderetur, quo ibi tot tantaſq; impoſturas & fraudes, quas perpetrauit, pœnitentia & ſera & ſeria expiaret, nec aliis impoſterum (nobilem ſe mentiendo & Chymicum) falſiſſime imponeret.

Vltimo adiicit Cunradius de dolis circa aurum potabile hoc modo: *De impoſturis, quas Pſeudochymici cum falſo ſuo auro potabili exercent, veluti & aliis Sophiſticationib. multa adhuc dicenda forent: Verum quid agendum? Sunt tot nequitiarum peſſimarum genera, vt impoßibile ſit, ea omnia agnoſcere, multo minus enarrare: Quid bono illi Penoto cum Sophiſticato illo auro potabili, ex oleis Caphuræ, Caryophyllorum, ſem. fœniculi & vitrioli, ante paucos annos Pragæ contigerit, ex libro eius de medicamentis Chymicis, videri poteſt: Hodierno quoque die quidam ſtatum ſuum honeſtius conſiderare deberent, & cum Sophiſtico ſuo auro potabili tacere, ſi illud non haberent melius, dum folia auri miſcent cum ſale tartari, ac ſuperfuſo ſpiritu vini aliquoties incendunt, ac deinde cum ſpiritu vini ruborem inde, non (veluti falſo opinantur & aſſerunt) ex auro, ſed ex ſale tartari extrahunt, idque rubeum extractum ſuum aurum potabile fucoſe prædicant: Dolus eiuſmodi homines omni ex parte comitatur:* Huc vſque Cunradius. 51.

Cui vnum & alterum deceptionis Pſeudochymicorum modum ex aliis authoribus adiiciemus: Anshelmus Boethius *in libro ſuo de gemmis*, vbi agit de magnete argenteo, *pa*: 255. *Argentum viuum*, inquit, *ad ſe trahere aurum & argentum ſpagyris & pyrotechnis iam diu notum eſt: Imo impoſtores Chymici huius rei notitia multos defraudant: Dum enim cinabrii partes ſe in argentum tranſmutare poſſe aſſerunt, id cum argenti laminis vrunt, vocant id cementare: Tum argentum viuum, quod latitat in Cinabrio, ad ſe aliquam argenti portionem allicit, qua abſoluto opere reddita, putant ſe aliquam, vt dixi, Cinabrii partem tranſmutaſſe: ſed falluntur, cum id argenteis laminis deceſſerit & ſæpe plus (igne aliquid conſumente) quam extraxerint.* Huius impoſturæ facit quoq; mentionẽ Dionyſius Zacharius velut & Rubeus, multiq; alij. 52.

Simili fuco (inquit Boethius *ibidem*) *decipiunt, dum mercurium præcipitatum aureæ patinæ imponunt illumque ſpiritu vini perfundant: Quo accenſo & extincto præcipitatus Mercurius excalefactus nonnihil auri ex patina ad ſe nulla viſibili in patina nota aut macula relicta fugit qui poſtea eadẽ forma, qua antea fuit exemptus, quantum attraxit auri, tantũ reddit: Quod tamen ex auro attractum eſſe negant chymici, aſſerentes ex mercurii aliqua portione, à vi auri in illũ agentis, generatum: ſed id falſum eſt, cum tantum auro deceſſerit, quantum mercurius attraxerit.* Hæc Boethius. 53.

54. Similiter Crollius in *Baſilica ſua* poſt deſcriptionem auri potabilis, *Hoc loco*, inquit, *ſyncerum lectorem candide de quibuſdã impoſturis præcauẽdis admonitum velim: poſſe illo puluere auri volatilis à malitioſis agyrtis litera longa dignis, vario modo ſimplicibus & incautis hominibus imponi: Communicatam ipſum aliquando cuidam Philoſopho Corticario ſub ſynceritate & pietate phariſaica, hypocriticum ac colubrinum dexterrime decipientem animum tegenti, qui hunc puluerem (poſtquam ei ſulfuris triti admixtionem, peradmonitionem vim percutiendi ademiſſet) de facie incognitum ſuis impoſturis miſcens, cum damno aliorum & ſuo commodo auri multiplicationem apud plurimos attentauit.*

55. *Idem furcifer poſtquam intellexiſſet à me Lunam in vulgari aqua ſeparatoria ſolutam, & aqua vulgari ſalita repercuſſam deiicere puluerem in fundum, qui ter vel quater edulcoratus poſtea ad ignem in tigillo liqueſceret, & poſt fuſionem cornu forma referret, hanc corneam Lunam incognitam, ad candelam & ignem facile liqueſcentem & cultro ſciſsilem, aliis mineralibus & plumbo admiſcuit, & hac inſigni ac damnabili impoſtura poſt cineritii examen apud improuidos multos Saturni in Lunam tranſmutationem mentitus eſt.* Huc vſque Crollius.

His haud diſſimilem impoſturam quibuſdam vſitatam addimus ex relatione amici cuiuſdam: Sumunt Lunam finam eique liquefactæ tantum ſulfuris vulgaris triti adiiciunt, quantum capere poteſt, ferro ſemper mouendo: Hoc argentum perſimile eſt mineræ argenti Glaß-Erz, ſeu vitreę dictæ, ſeu potius plumbo, ita vt vix ab eo diſcerni queat: propterea Pſeudochymici id vocant plumbum, cui ſua ſulfureitas ſit adempta, idque facilime puluiſculo quodam Sophiſtico vice tincturæ argentificæ ſuperiecto in bonum argentum conuertunt, igne ſulfur comburente.

Verum his tandem impoſtoribus finis aderit, vt & eorum impoſturis, quas ſub hac quarta nota ſatis copioſe recenſuimus, non ex noſtra obſeruatione aut ingenio, ſed aliorum, prout authores ipſos citauimus.

56. Poſſet autem quis Saturninus hactenus dicta ita interpretari, quaſi magis in damnum, quam emolumentum Reipub. vel Chymicæ expreſſa ſint, vt quilibet, qui antehac eorum vſum ignorauerit, vel nunc primo eum addiſcere & exercere queat: At qui ita iudicant, nimis ſunt ſuo arbitrio ſubtiles & acuti, & verentur id quod haud verendum ſit: Nos ſcripſimus hæc in cautionem bonorum & Chymiæ amantium, non in abuſum malorum & Pſeudochymicorum, qui ſi iis alias abuti

præſu-

præſumant, (vt tamen vix opinor, niſi ſua natura ad impoſturas ſint nimis proni & in ea praxi exercitati) vel huius tractatus lectione inducti, potius cauſas inuenięt, cur iis abſtineant, ſeque in ordinem verorum Chymicorum potius, quam malorum, referant: Nec enim ideo taxantur vitia à Theologis viua voce vel ſcriptis, vt doceantur aut inculcentur, licet quidam ex iis, quæ audierint & legerint, multa poſt perpetrare poſſint ante non tentata: Nec à Iureconſultis criminum & facinorum actiones traduntur, vt ſcelerati iis operam impendant: Multo minus medici de venenis agunt, vt iis aliquis inficiatur aut pereat, ſed vt infecti dignoſcantur, quibus venenis conflictentur, vt ex ſignis ſingulorum diſcretis remedium cuique ſuum infallibile ſit in prõptu: Ita nos dolos, impoſturas & deceptiones Pſeudochymicorũ, nec non notas ſingulorum diuerſas collegimus, vt ex ſignis cogniti omnibus bonis vitentur & à veris Chymicis eo facilius vulgo dignoſcantur: ne optima ars cum peſſimo fuco & ſophiſticatione, doctiſſimi & probitate excellentiſſimi viri cum nefariis nebulonibus, vt ante monuimus, confundantur: ſed ſua cuiq; laus aut vituperium, ſuum cuique præmium aut pœna, honos & dedecus ſit in propatulo: Iniuriam quoque nobis & ſuo proprio iudicio is faciet, qui vitia taxanti & falſitates aliorum confundenti & refutanti, eadem aſſcribat: tum enim Prophetæ & Apoſtoli, concionatores & omnes iudices eorundem, quæ taxant, criminum & impoſturarum, eſſent obnoxii: quod illis vt indignum, ſic à rationali hominis diſcurſu longe alienum eſt.

FINIS.

1383-982 bound with